

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

26 mei 2016

WETSVOORSTEL

**betreffende de collectieve procedures
tot behoud van de landbouwbedrijven
en de werkgelegenheid
in de landbouwsector**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR HET BEDRIJFSLEVEN, HET
WETENSCHAPSBELEID, HET ONDERWIJS, DE
NATIONALE WETENSCHAPPELIJKE EN CULTURELE
INSTELLINGEN, DE MIDDENSTAND EN
DE LANDBOUW
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Leen DIERICK**

INHOUD

Blz.

I. Procedure	3
II. Inleidende uiteenzetting door de hoofddiener	3
III. Bespreking en stemmingen	3
IV. Bijlagen	10
A. Powerpoint-presentatie door de hoofddiener	11
B. Verslag van de hoorzittingen	27
C. Advies van de minister van Middenstand, Zelfs- tandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappe- lijke Integratie	51

Zie:

Doc 54 **0676/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van de heer Delizée, mevrouw Winckel en de heer Delannois.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

26 mai 2016

PROPOSITION DE LOI

**relative aux procédures collectives
visant à assurer le maintien
des exploitations et de l'emploi
dans le secteur agricole**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'ÉCONOMIE, DE LA POLITIQUE SCIENTIFIQUE,
DE L'ÉDUCATION, DES INSTITUTIONS
SCIENTIFIQUES ET CULTURELLES NATIONALES,
DES CLASSES MOYENNES ET
DE L'AGRICULTURE
PAR
MME. **Leen DIERICK**

SOMMAIRE

Pages

I. Procédure	3
II. Exposé introductif de l'auteur principal	3
III. Discussion et votes	3
IV. Annexes	10
A. Présentation powerpoint de l'auteur principal	11
B. Rapport des auditions	27
C. Avis du ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale	51

Voir:

Doc 54 **0676/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de M. Delizée, Mme Winckel et M. Delannois.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Jean-Marc Delizée

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA Rita Gantois, Werner Janssen, Johan Klaps, Bert Wollants
PS Paul-Olivier Delannois, Jean-Marc Delizée, Fabienne Winckel
MR Caroline Cassart-Mailleux, Benoît Friart, Kattrin Jadin

CD&V Leen Dierick, Griet Smaers
Open Vld Patricia Ceysens
sp.a Ann Vanheste
Ecolo-Groen Gilles Vanden Burre
cdH Michel de Lamotte

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Rita Bellens, Christoph D'Haese, Inez De Coninck, Peter Dedecker, Veerle Wouters
Nawal Ben Hamou, Laurent Devin, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux, Alain Mathot
Emmanuel Burton, Gautier Calomne, David Clarinval, Vincent Scourneau
Sarah Claerhout, Nathalie Muylle, Jef Van den Bergh
Sabien Lahaye-Battheu, Vincent Van Quickenborne, Tim Vandenput
Maya Detiège, Johan Vande Lanotte
Kristof Calvo, Jean-Marc Nollet
Benoît Dispa, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

PP Aldo Carcaci

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GOI	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV: Beknopt Verslag
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)

PLEN: Plenum
COM: Commissievergadering
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Séance plénière
COM: Réunion de commission
MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tél.: 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél.: 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 10 november 2015 en 19 april en 10 mei 2016.

I. — PROCEDURE

De commissie heeft aan de ministers bevoegd voor Justitie en Landbouw een schriftelijk advies gevraagd. Het advies van de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie werd opgenomen in bijlage. Het advies van de minister van Justitie werd mondeling toegelicht tijdens de bespreking in de commissie.

Voorts heeft de commissie op 19 april 2016 hoorzittingen georganiseerd met vertegenwoordigers van Franse landbouworganisaties FNSEA (*Fédération nationale des Syndicats d'exploitants agricoles*) en *Solidarité Paysans*. Het verslag van deze hoorzittingen werd eveneens opgenomen in bijlage.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER JEAN-MARC DELIZÉE, HOOFDINDIENER VAN HET WETSVOORSTEL

De heer Jean-Marc Delizée (PS) heeft een powerpoint-presentatie gegeven, om zijn wetsvoorstel toe te lichten: deze presentatie werd opgenomen in bijlage.

Voor het overige verwijst de indiener naar de toelichting bij het wetsvoorstel (DOC 54 676/001, bladzijde 3-9).

III. — BESPREKING EN STEMMINGEN

De vertegenwoordigster van de minister van Justitie wenst het advies van de minister van Justitie over het wetsvoorstel mondeling toe te lichten. Het voorstel voert in totaal vier nieuwe procedures in om tegemoet te komen aan de specifieke problemen waarmee de sector vandaag kampt. Het doel van deze procedures bestaat erin de landbouwbedrijven die opveringspotentieel hebben, de kans te geven om te herleven, de werkgelegenheid te behouden, schulden aan te zuiveren en de menswaardigheid van de landbouwers te waarborgen.

Het wetsvoorstel bepaalt ook een aantal beschermingsmaatregelen die optreden tijdens de collectieve procedures: eerst en vooral steun en begeleiding voor de landbouwer; de bevoorrechte schuldeisers worden aangewezen zodat de landbouwer tijdens de procedure kan doorgaan met zijn activiteiten; er kan

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné cette proposition de loi au cours de ses réunions du 10 novembre 2015 et des 19 avril et 10 mai 2016.

I. — PROCÉDURE

La commission a demandé un avis écrit aux ministres ayant la Justice et l'Agriculture dans leurs attributions. L'avis du ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale est repris en annexe. L'avis du ministre de la Justice a été commenté oralement au cours de la discussion en commission.

Le 19 avril 2016, la commission a également procédé à l'audition de représentants des organisations agricoles françaises FNSEA (*Fédération nationale des Syndicats d'exploitants agricoles*) et *Solidarité paysanne*. Le rapport de ces auditions est aussi repris en annexe.

II. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DE M. JEAN-MARC DELIZÉE, AUTEUR PRINCIPAL DE LA PROPOSITION DE LOI

Pour expliquer sa proposition de loi, *M. Jean-Marc Delizée (PS)* a fait une présentation *powerpoint*, qui est annexée au présent rapport.

Pour le surplus, l'auteur renvoie au développement de la proposition de loi (DOC 54 676/001, pp. 3-9).

III. — DISCUSSION ET VOTES

La représentante du ministre de la Justice souhaite expliquer oralement l'avis du ministre de la Justice sur la proposition de loi. La proposition instaure au total quatre nouvelles procédures pour répondre aux problèmes spécifiques auxquels est confronté aujourd'hui le secteur. Le but de ces procédures est de donner aux entreprises agricoles qui ont un potentiel de redressement une chance de revivre, de maintenir l'emploi, d'apurer les dettes et de garantir la dignité humaine des agriculteurs.

La proposition de loi prévoit aussi une série de mesures de protection mises en place pendant les procédures collectives: tout d'abord, une aide et un accompagnement pour l'agriculteur; ensuite, les créanciers privilégiés sont désignés, de sorte que l'agriculteur peut poursuivre ses activités pendant la procédure;

een vertrouwenspersoon worden aangesteld die de landbouwer bijstaat en de rechtbank van koophandel wordt mede samengesteld door lekenrechters die uit de sector zelf komen.

Volgens de minister biedt de huidige wet continuïteit ondernemingen ("WCO-wet") al een passend wettelijk kader voor alle ondernemingen in moeilijkheden, inclusief voor de landbouwondernemingen. Het is zeer problematisch om een specifiek regime uit te werken voor landbouwondernemingen. Daarnaast werd door de wet van 27 mei 2013 het toepassingsgebied van de WCO-wet uitgebreid tot landbouwers-natuurlijke personen- en zulks op vraag van de landbouwers zelf, onder meer omdat de tot dan toe bestaande collectieve schuldenregeling (wet van 5 juli 1998) niet passend werd geacht voor de landbouwers.

Een ander belangrijk element is de kostprijs van de verschillende nieuwe procedures, die eveneens een belangrijke last vormen voor de landbouwer in moeilijkheden.

Bovendien is de minister van Justitie op dit moment bezig met een herziening van de insolventiewetgeving. Dat werk is in de eindfase en het betrokken wetsontwerp wordt binnenkort aan de regering voorgelegd.

Met die tekst wordt aan een aantal verzuchtingen uit het wetsvoorstel tegemoet gekomen.

1. Het wetsvoorstel spreekt van de aanstelling van een zogenaamde vertrouwenspersoon: in het wetsontwerp wordt een zogenoemde "ondernemersbemiddelaar" aangesteld, die de landbouwer met schulden zal kunnen begeleiden.

2. Voorts wordt het minnelijk akkoord effectiever gemaakt.

3. De oprichting van een ondernemingsrechtbank (zie ook de beleidsnota van de minister van Justitie), die naast een beroepsmagistraat bestaat uit lekenrechters, die zeer dichtbij de sector staan of uit de sector afkomstig zijn.

De vertegenwoordigster van de minister van Justitie stelt derhalve voor om het wetsvoorstel niet te behouden en het ontwerp van de minister af te wachten.

De heer Jean-Marc Delizée (PS) beklemtoont dat in de brief van minister Borsus waarin over het wetsvoorstel een standpunt wordt ingenomen, probleemloos wordt erkend dat er geen enkel specifiek instrument ter beschikking staat van de landbouwers die met ernstige financiële moeilijkheden kampen of die bijna failliet zijn.

l'agriculteur peut par ailleurs se voir désigner une personne de confiance qui l'assiste et enfin, le tribunal de commerce est également composé de deux juges consulaires issus du secteur même.

Selon le ministre, l'actuelle loi sur la continuité des entreprises ("loi LCE") offre déjà un cadre légal adéquat pour toutes les entreprises en difficulté, en ce compris les entreprises agricoles. Il est très difficile de développer un régime spécifique pour les entreprises agricoles. Par ailleurs, la loi du 27 mai 2013 a élargi le champ d'application de la loi LCE aux agriculteurs personnes physiques — et ce, à la demande même des agriculteurs, notamment parce qu'ils considéraient que le règlement collectif de dettes en vigueur jusque-là (loi du 5 juillet 1998) était inadéquat pour eux.

Un autre élément important est le coût des diverses nouvelles procédures, qui constituent également un fardeau pour l'agriculteur en difficultés.

En outre, le ministre de la Justice est en train de réformer la législation sur l'insolvabilité: cette réforme est dans sa phase finale et le projet de loi concerné sera bientôt présenté au gouvernement.

Ce projet répond à plusieurs aspirations de la proposition de loi:

1. La proposition de loi prévoit la désignation d'une personne de confiance: le projet de loi prévoit celle d'un médiateur qui accompagnera l'agriculteur endetté;

2. par ailleurs, l'accord amiable sera rendu plus effectif;

3. le projet de loi prévoit la création d'un tribunal des entreprises (voir également la note de politique générale du ministre de la Justice), qui, outre un magistrat professionnel, comprendra des juges sociaux, qui sont très proches du secteur ou qui sont issus du secteur.

La représentante du ministre de la Justice propose dès lors de ne pas retenir la proposition de loi et d'attendre le projet de loi du ministre.

M. Jean-Marc Delizée (PS) souligne que le courrier du ministre Borsus prenant position quant à la proposition de loi reconnaît volontiers qu'il n'existe aucun outil spécifique à disposition des agriculteurs traversant des difficultés financières graves ou au bord de la faillite. Impossibilité de faire appel à la loi sur les

Een beroep doen op de faillissementswet is onmogelijk, terwijl de procedures van gerechtelijke reorganisatie en inzake collectieve schuldenregeling onaangepast zijn. Daarbij komt nog dat omtrent deze bijzondere sector vaak onwetendheid heerst, wat leidt tot onbegrip en een foute beoordeling.

Wat de vier eigenlijke procedures aangaat, vraagt de minister, hoewel hij achter de doelstellingen van het wetsvoorstel staat, zich af of de middelen daartoe wel adequaat zijn.

Hij beklemtoont de veel te lange termijnen en de manifeste onbalans tussen de landbouwers en hun schuldeisers, met name wanneer die laatsten het nodig achten tot de vereffening van het landbouwbedrijf over te gaan.

De spreker meent zelfs dat wat voor koppigheid zou kunnen doorgaan nadelig zou kunnen zijn voor de aanverwante bedrijven, waarbij ze eventueel zelfs in het faillissement worden meegesleept!

Het is duidelijk dat de minister zich afvraagt waarom, als het behoud van een landbouwbedrijf tot mislukken is gedoemd, men dan hardnekkig de "doodsstrijd" zou rekken. Laten we de landbouwers beschouwen als echte ondernemers en niet als kinderen; laten we hun toegang verlenen tot de faillissementsprocedure opdat zij professioneel en snel een omschakeling kunnen doorvoeren.

Voorts moeten de kamers voor handelsonderzoek de landbouwbedrijven in moeilijkheden beter opsporen via een informatisering en via informatieverstrekking van de gegevens over de onbetaalde bedragen van de landbouwbedrijven.

Tot slot vindt de minister dat over elk hervormingsvoorstel overleg met de representatieve organisaties zou moeten plaatshebben.

Als de minister verklaart dat over elke hervorming overleg met de sector zou moeten worden gepleegd, weet de heer Delizée niet of hij daar moet mee lachen of huilen: over dit wetsvoorstel is lang nagedacht en er is lang aan gewerkt in overleg met de sector, meer bepaald de FWA en Agricall, en het staat al meer dan anderhalf jaar op de agenda van de werkzaamheden van de commissie! Daarvoor stond het op de agenda van de werkzaamheden van de commissie Handelsrecht. Tijdens de vorige zittingsperiode heeft die commissie trouwens de hele sector gehoord: de Boerenbond, de FWA en alle andere actoren die dagelijks de dramatische situatie van de met diepe schulden geplaagde landbouwers meemaken. Enkele weken geleden heeft de commissie voor het Bedrijfsleven Franse vertegenwoordigers

faillites, inadéquation des procédures de réorganisation judiciaires et de règlement collectif de dettes. Auxquels s'ajoutent souvent la méconnaissance de ce secteur particulier ce qui entraîne incompréhension et erreur de jugement.

Quant aux quatre procédures proprement dites, le ministre, s'il partage les objectifs de la proposition de loi, s'interroge néanmoins sur l'adéquation des moyens prévus pour y parvenir.

Il met en avant les délais beaucoup trop longs ainsi que le déséquilibre manifeste entre l'agriculteur et ses créanciers, notamment lorsque ces derniers estiment nécessaire de procéder à la liquidation de l'exploitation.

Il estime même que ce qui pourrait paraître pour de l'entêtement pourrait être préjudiciable pour les entreprises connexes, les entraînant éventuellement dans la faillite!

En clair, pour le ministre, si la sauvegarde d'une exploitation est vouée à l'échec, pourquoi s'entêter et prolonger le "supplice". Considérons les agriculteurs comme de vrais entrepreneurs et non pas des enfants et donnons leur accès à la procédure de faillite afin qu'ils puissent se reconvertir professionnellement et rapidement.

En outre, améliorons la détection des exploitations agricoles problématiques par les Chambres d'enquêtes commerciales via une informatisation et une information des données relatives aux impayés des entreprises.

Enfin, le ministre considère que toute proposition de réforme devrait être concertée avec les organisations représentatives.

Quand le ministre dit que toute réforme devrait faire l'objet d'une concertation avec le secteur, M Delizée ne sait pas s'il faut en rire ou en pleurer: cette proposition de loi a longuement été réfléchie et travaillée EN CONCERTATION avec le secteur et notamment la FWA et Agricall et elle est à l'agenda des travaux de notre commission depuis plus d'un an et demi! Avant cela elle a été à l'agenda des travaux de la Commission de Droit commercial: sous la précédente législature cette commission a d'ailleurs auditionné l'ensemble du secteur: le Boerenbond, la FWA et tous les autres acteurs qui vivent au quotidien les situations dramatiques des agriculteurs surendettés. Il y a quelques semaines la commission de l'économie a entendu des représentants français expliquer le bienfondé et l'efficacité de

de gegrondheid en doeltreffendheid van dergelijke procedures bij de strijd tegen de verdwijning van de landbouwbedrijven horen uitleggen.

Er wordt dus dag op dag al bijna drie jaar over dit voorstel gedebatteerd. Jawel, de hele landbouwsector is vragende partij en vindt het hoog tijd om dit wetsvoorstel te behandelen: geen woorden meer, maar daden!

De minister geeft dus blijk van ofwel miskenning van de werkzaamheden van het Parlement, ofwel tactloosheid die niet strookt met de eerbied waarmee hij het parlementaire werk gewoonlijk opvat.

Wat de grond van de zaak betreft, lijkt de minister ernstig te twijfelen aan de doeltreffendheid van de procedures die de indiener wil invoeren en die in Frankrijk al van kracht zijn.

Nochtans zou het Franse voorbeeld de minister moeten geruststellen.

1. De Franse ervaring leert dat bijna 70 % van de gevolgde ondernemingen zijn activiteit voortzet. Zoals mevrouw Gueneguès zegt, kunnen de betrokkenen dankzij de procedures de tijd nemen om hun toekomst te aanvaarden en voor te bereiden, wat ook in het belang is van de schuldeisers. Uit de Franse ervaring blijkt dat de verscheidenheid aan procedures — van de minnelijke aanzuiveringsregeling tot de vrijwaring of het herstel — onderhandelingen bevordert doordat de krachtverhoudingen opnieuw in evenwicht worden gebracht. De schuldeisers verkiezen een minnelijke aanzuiveringsregeling dan dat het bedrijf in gerechtelijke vereffening of herstel gaat. De oplossingen moeten immers alomvattend en collectief zijn. De procedures maken de implementering mogelijk van financiële, technische en economische maatregelen om de rendabiliteit van de bedrijven te verbeteren en de schuldeisers terug te betalen.

2. De ervaring van *Solidarité Paysans* leert dat de noodzakelijke maatregelen voor het herstel van de onderneming de volgende zijn:

- a. Verscheidenheid aan procedures
- b. Een observatieperiode met de duur van een teeltcyclus (tot 18 maanden)
- c. Opschorting van de betalingen en van vervolging
- d. Een vrij lange looptijd van het plan (in ieder geval hebben de landbouwkredieten een lange looptijd).

telles procédures dans la lutte contre la disparition des exploitations agricoles.

Cela fait donc trois ans presque jour pour jour que l'on discute sur cette proposition. Et oui, le secteur agricole dans son ensemble est demandeur et estime qu'il est urgent de travailler sur la proposition de loi! Ils demandent des actes et non plus des paroles.

Le ministre fait donc preuve soit d'une méconnaissance des travaux de ce Parlement, soit d'une inélégance inhabituelle pour un ministre qui s'est toujours montré respectueux du travail parlementaire.

En ce qui concerne le fonds du dossier, le ministre semble douter fortement de l'efficacité des procédures que l'auteur veut mettre en place et qui sont en vigueur en France.

Pourtant l'exemple français devrait le rassurer:

1. De l'expérience française, près de 70 % des entreprises suivies poursuivent leur activité. Comme Madame Gueneguès l'exprime, les procédures permettent de donner aux personnes le temps d'accepter et de préparer leur avenir et c'est aussi dans l'intérêt des créanciers. Selon l'expérience française, leur pluralité de procédures, du règlement amiable à la sauvegarde et au redressement, favorise la négociation en rééquilibrant les rapports de force. Les créanciers eux-mêmes préfèrent collaborer à l'amiable que de voir placer l'entreprise en liquidation judiciaire ou en redressement. En effet, les solutions doivent être globales et collectives. Les procédures permettent la mise en place de mesures financières, techniques et économiques pour permettre l'amélioration de la rentabilité des exploitations et le remboursement des créanciers.

2. D'après l'expérience de *Solidarités Paysans*, les mesures indispensables qui permettent le redressement de l'exploitation sont:

- a. Pluralité des procédures
- b. Période d'observation d'un cycle culturel (jusque 18 mois)
- c. Suspension des paiements et des poursuites
- d. Durée de plan suffisamment longue cf de toute façon, les crédits sont longs en agriculture.

Mevrouw Bessaguet deelt die mening, aangezien de installatielening een duur van twaalf jaar heeft. Zij voegt daaraan toe dat de looptijd van een plan in feite doorgaans minimaal 10 jaar bedraagt, zelfs al kan die ook langer duren.

3. Volgens mevrouw Gueneguès heeft de minnelijke aanzuivering het voordeel dat ze snel, soepel en vertrouwelijk verloopt. Dat van een snelle procedure gebruik kan worden gemaakt, maakt het mogelijk de bedrijvigheid snel te hervatte, en te vermijden dat de zaken lang aanslepen. Haar voorkeur ging duidelijk uit naar de minnelijke aanzuivering.

4. Een voordeel van het wetsvoorstel dat mevrouw Gueneguès aanstipt, is dat de landbouwer, bij vereffening en ingeval de schuld hoger uitvalt dan de bedrijfsactiva, er belang bij heeft dat zijn bedrijfsvermogen zo hoog mogelijk wordt gewaardeerd. Met het in België ter bespreking voorliggende wetsvoorstel zal de vereffening overigens de vrijwaring van de gezinswoning bevorderen.

5. Aangaande de vraag dat voor een bepaalde economische sector een specifieke procedure zou gelden, heeft mevrouw Bessaguet aangegeven dat de minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven inderdaad specifiek is voor de landbouwsector. Om preventieve redenen komen in de Franse wetgeving de landbouwbedrijven voortaan ook in aanmerking voor het *ad hoc*-mandaat, terwijl dat voordien alleen kon voor handelsvennootschappen. De landbouwers mogen niet worden beschouwd als "traditionele" handelaars en daarom moeten de procedures aangepast zijn. In België worden de vigerende procedures momenteel in de rechtspraak aangepast aan de overmatige schuldenlast bij landbouwbedrijven; iedereen is het er echter over eens dat die procedures niet optimaal zijn en niet aan de situatie van de landbouwers zijn aangepast.

6. Aangaande de resultaten van *Solidarité Paysans* preciseert mevrouw Gueneguès dat over een duur van vijf jaar in 70 % van de gevallen het landbouwbedrijf nog bestaat.

De Franse ervaring heeft duidelijk aangetoond dat specifieke procedures voor de landbouwsector belangrijk zijn en dat overmatige schuldenlast bij landbouwbedrijven niet mag worden beschouwd als een geval van traditionele schuldenlast, noch van particulieren noch van zelfstandigen. Volgens de FNSEA en *Solidarité Paysans* spreken de resultaten boekdelen.

Mevrouw Gueneguès en mevrouw Bessaguet zijn overtuigd van het nut van de invoering van dergelijke

Mme Bessaguet partage cet avis, le prêt d'installation étant d'une durée de douze ans. Même s'il est possible d'aller au-delà, dans les faits, elle précise que, en règle générale, la durée d'un plan est de minimum dix ans.

3. D'après Mme Gueneguès, le règlement amiable a l'avantage d'être rapide, souple et confidentiel. Le fait de pouvoir utiliser rapidement une procédure permet de relancer plus vite l'outil et de ne pas partir d'office dans des périodes longues. Elle insistait sur le fait de privilégier le règlement amiable.

4. Un avantage relevé par Mme Gueneguès de la proposition de loi est, qu'en cas de liquidation et si les dettes sont supérieures à l'actif professionnel, l'agriculteur a intérêt à la meilleure valorisation possible de son patrimoine professionnel. Par ailleurs, dans la proposition de loi belge, la liquidation favorise la préservation du logement familial.

5. Par rapport à la question qu'un secteur d'activités ait une procédure spécifique, Mme Bessaguet a précisé que le règlement amiable agricole est en effet spécifique au secteur agricole. Le législateur français lui a même rendu accessible le mandat ad hoc, jusqu'alors réservé aux sociétés commerciales, et ce dans un but préventif. Les agriculteurs ne peuvent être considérés comme des commerçants "classiques" et, partant, les procédures doivent être adaptées. A l'heure actuelle, en Belgique, la jurisprudence adapte les procédures actuelles au surendettement agricole, mais tout le monde s'accorde à dire que ces procédures ne sont pas optimales et ne conviennent pas à la situation des agriculteurs.

6. Au niveau des résultats de Solidarités Paysans, Mme Gueneguès précise que, sur une durée de cinq ans, il ressort que dans 70 % des cas, l'exploitation existe encore.

L'expérience française a clairement démontré l'importance de procédures spécifiques au secteur agricole et de ne pas considérer le surendettement agricole comme un surendettement classique, ni de particuliers, ni de commerçants. Selon la FNSEA et Solidarités Paysans, les résultats sont probants.

Mme Gueneguès et Mme Bessaguet sont convaincues de l'utilité de la mise en place de telles procédures,

procedures, zodat dankzij de terugbetaling van de schuldeisers het landbouwweefsel, het voortbestaan van het landbouwersberoep en de aan het landbouwbedrijf verwante beroepen kunnen worden gevrijwaard.

In tegenstelling tot de minister beschouwt het lid de landbouwers niet als gewone ondernemers en meent hij niet dat zij zich willen omscholen, alsof het om een onvoorziene omstandigheid van het leven of een loutere verandering van beroep zou gaan. Een landbouwer handelt vanuit de buik en heeft een atavistische, rechtstreekse band met de grond. “Landbouwer” is niet zomaar een beroep; een landbouwer zorgt voor ons voedsel. Een landbouwer streeft er te allen prijze naar te doen waarvoor hij gemaakt is en waarvoor hij elke morgen opstaat: de grond bewerken.

Het ziet er naar uit dat geen enkel argument of geen enkel concreet gegeven de minister van mening zal kunnen doen veranderen. Dit wetsvoorstel draagt de stempel van de PS en is daarom voorbestemd om in de prullenmand te belanden, ongeacht wat het concreet zou kunnen bijdragen tot een verbetering van het dagdagelijkse leven van de landbouwers met overmatige schuldenlast. Er valt niets — geen argument, geen amendement — tegen in te brengen. Het niets, behalve een oorverdovende stilte voor het algemeen belang.

Het is derhalve de hoogste tijd dat deze meerderheid haar verantwoordelijkheid neemt en de landbouwers eerlijk gaat uitleggen waarom ze heeft geweigerd aan de slag te gaan met een tekst die hun onverkorte steun wegdroeg en die kennelijk een uitweg had kunnen vormen voor heel veel landbouwers die geen licht meer zien aan het eind van de tunnel.

Het is dus duidelijk dat het algemeen belang niet bepaald de sterkste kant is van deze meerderheid. Voortdurend stelt men vast dat de schuldeisers voor deze meerderheid op de eerste plaats komen. Het is derhalve de hoogste tijd dat deze tekst aangenomen wordt.

Mevrouw Rita Gantois (N-VA) looft de intentie van de indiener om onze landbouw te ondersteunen, maar ze het niet eens met de inhoud van het wetsvoorstel; zij verwijst onder meer naar de hoorzittingen in de vorige zittingsperiode in de commissie voor Handels- en economisch recht, alsook naar het advies van minister Borsus. Zij is er niet van overtuigd dat deze nieuwe lange procedures de landbouwer vooruit zullen helpen, en bovendien werd er, zoals al aangegeven, lang voor geijverd om de landbouwers-natuurlijke personen toegang te verlenen tot de WCO-wet.

afin de préserver le tissu rural, l'emploi de l'agriculteur et les emplois en amont et en aval, et ce grâce au remboursement des créanciers.

Contrairement au ministre, le membre ne pense pas que les agriculteurs sont de simples entrepreneurs et qu'ils veulent se reconverter, comme s'il s'agissait d'un aléa de la vie, d'un simple changement de cap professionnel. Quand on est agriculteur, on parle avec ses tripes, on a un rapport direct, un rapport atavique avec la terre. Ce n'est pas un simple métier, c'est un métier qui nourrit les gens. Ce que veut l'agriculteur, c'est pouvoir coûte que coûte faire se dont pourquoi il est fait et se pourquoi il se lève tous les matins: travailler la terre.

En fin de compte, aucun argument, aucun fait concret ne pourra sans doute faire changer d'avis le ministre. Cette proposition porte le sceau du PS, ce qui la condamne d'office, qu'importe ce qu'elle pourrait améliorer concrètement dans le quotidien des agriculteurs surendettés. Pas un argument, pas un amendement, rien à y opposer... le néant si ce n'est une sorte de silence assourdissant pour l'intérêt général.

Il est donc plus que temps que cette majorité prenne ces responsabilités et aille s'expliquer devant le monde agricole — droit dans les yeux — pourquoi elle a refusé de travailler sur un texte qui avait leur soutien plein et entier et qui aurait pu clairement aider de très nombreux agriculteurs qui ne voient plus le bout du tunnel.

C'est donc clair: l'intérêt général n'est pas vraiment le point fort de cette majorité. Les créanciers d'abord; c'est une constance dans cette majorité. Il est donc plus que temps de voter ce texte.

Mme Rita Gantois (N-VA) loue l'intention de l'auteur de soutenir nos agriculteurs, mais ne souscrit pas au contenu de la proposition de loi: elle renvoie notamment aux auditions organisées lors de la précédente législature au sein de la commission de droit commercial et économique, ainsi qu'à l'avis du ministre Borsus; elle n'est pas convaincue que ces nouvelles longues procédures aideront l'agriculteur, et, comme il a déjà été dit, on s'est en outre longtemps efforcé de faire relever les agriculteurs-personnes physiques du champ d'application de la loi sur la continuité des entreprises.

In deze context verkiest zij te wachten op het door de minister van Justitie aangekondigde wetsontwerp.

Mevrouw Leen Dierick (CD&V) feliciteert de heer Delizée met zijn inzet, maar zoals al is gesteld hebben de landbouwers sinds 2013 toegang tot de WCO-wet. Het is beter om daarvan eerst een evaluatie te maken. Daarnaast wenst het lid eveneens te wachten op het wetsontwerp van de minister van Justitie.

De heer Michel de Lamotte (cdH) merkt op dat het gaat om een belangrijk wetsvoorstel voor de landbouwsector: graag zag hij de positieve elementen uit de tekst weerhouden. Daarnaast dringt hij erop aan dat de bevoegde minister het aangekondigde wetsontwerp ook in deze commissie zou komen voorstellen.

De heer Jean-Marc Delizée (PS) is tevreden dat het probleem tenminste door iedereen wordt onderkend, en verwijst onder andere naar het advies van minister Borsus. Daarnaast is hij tevreden dat de Franse landbouworganisaties werden gehoord: zodoende zal men tenminste aan onze landbouwers duidelijk kunnen zeggen dat men een dergelijk systeem niet wenst in België. Ten slotte herhaalt hij dat hij wel degelijk en vooraf de sector heeft geraadpleegd, in beide landsdelen en deze stond volledig achter het wetsvoorstel, zoals ook al was gebleken tijdens de hoorzittingen in de 53e legislatuur.

De vertegenwoordigster van de minister van Justitie werpt tegen dat de relevantie van het Franse mechanisme beperkt is, omdat wij niet het Franse rechtssysteem kennen. Daarnaast bestaat de bescherming van de gezinswoning van de zelfstandigen ook in het Belgische recht sinds geruime tijd.

Dans ce contexte, elle préfère attendre le projet de loi annoncé par le ministre de la Justice.

Mme Leen Dierick (CD&V) félicite M. Delizée pour son engagement mais comme cela a été dit, depuis 2013, les agriculteurs ont accès à la loi LCE: il est préférable de préalablement procéder à une évaluation en la matière. En outre, le membre souhaite également attendre le projet de loi du ministre de la Justice.

M. de Lamotte (cdH) fait remarquer qu'il s'agit d'une proposition de loi importante pour le secteur agricole: il aimerait que les éléments positifs du texte soient retenus. Il insiste par ailleurs pour que le ministre compétent vienne également présenter le projet de loi annoncé au sein de cette commission.

M. Jean-Marc Delizée (PS) se réjouit que le problème soit au moins reconnu par tous et renvoie notamment à l'avis formulé par le ministre Borsus. En outre, il se réjouit que les organisations agricoles françaises aient été entendues: ainsi, on pourra au moins dire clairement à nos agriculteurs que la Belgique ne souhaite pas d'un tel système. Pour finir, il rappelle qu'il a bel et bien consulté le secteur au préalable, et ce, dans les deux régions du pays, et que celui-ci a entièrement soutenu la proposition de loi, comme l'avaient aussi déjà révélé les auditions de la 53e législature.

La représentante du ministre de la Justice objecte que la pertinence du mécanisme français est limitée, parce que notre système diffère du système juridique français. En outre, la protection du logement familial des travailleurs indépendants existe également dans le droit belge, et ce depuis longtemps.

Stemmingen

Artikel 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Het wordt eenparig aangenomen.

Art. 2

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 2 wordt verworpen met 9 tegen 5 stemmen.

Bijgevolg vervalt het gehele wetsvoorstel.

De rapporteur,

Leen DIERICK

De voorzitter,

Jean-Marc DELIZÉE

IV. — BIJLAGEN

A. Powerpoint-presentatie door de hoofdindiener

B. Verslag van de hoorzittingen

C. Advies van de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie

VotesArticle 1er

Cet article ne donne lieu à aucune observation et est adopté à l'unanimité.

Art. 2

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 2 est rejeté par neuf voix contre cinq.

La proposition de loi devient dès lors sans objet.

Le rapporteur,

Leen DIERICK

Le président,

Jean-Marc DELIZÉE

IV. — ANNEXES

A. Présentation Powerpoint de l'auteur principal

B. Rapport des auditions

C. Avis du ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale

BIJLAGE A

Wetsvoorstel betreffende de collectieve procedures tot behoud van de landbouwbedrijven en de werkgelegenheid in de landbouwsector

Jean-Marc DELIZÉE, Fabienne
WINCKEL en Paul-Olivier DELANNOIS,
PS-volksvertegenwoordigers

Evolutie van het aantal landbouwbedrijven en van de werkgelegenheid in de Belgische landbouwsector

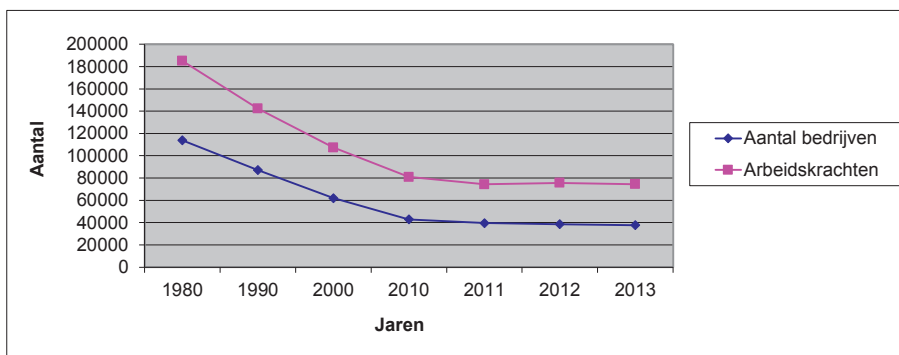
België	1980	1990	2000	2010	2011*	2012	2013	2014
Aantal landbouwbedrijven	113883	87180	61926	42854	39528	38559	37761	37194
Arbeidskrachten	185134	142272	107399	80944	74399	75589	74510	/
Wallonië	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal landbouwbedrijven	37843	29178	20843	14502	13521	13301	12832	12894
Arbeidskrachten	60141	46076	32614	24315	22566	23214	22849	/
Vlaanderen	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal landbouwbedrijven	75898	57934	41047	28331	25982	25217	24884	24300
Arbeidskrachten	124658	96015	74695	56575	51796	52302	51583	/

Bron: www.statbel.fgov.be

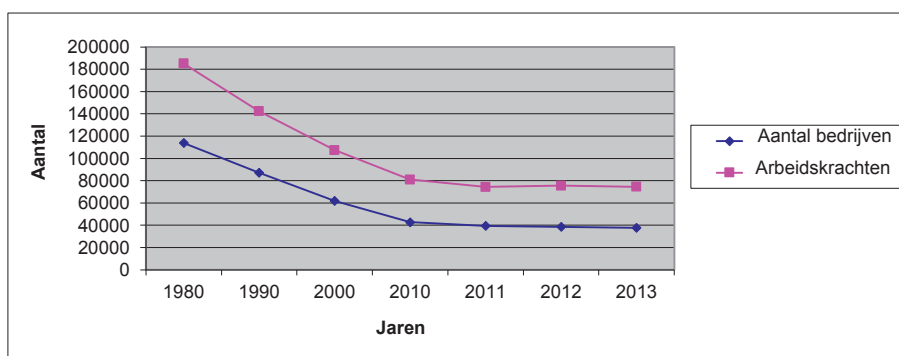
* Ingevolge de administratieve vereenvoudiging in 2011 berusten de gegevens op de oppervlakteaangifte. Dat impliceert een "administratieve inkrimping" die dat jaar komt bovenop de evolutie van het aantal mensen die uit de sector stappen en het aantal nieuw opgerichte landbouwbedrijven.

Landbouwbedrijven in België en arbeidskrachten in de Belgische landbouw tussen 1980 en 2013

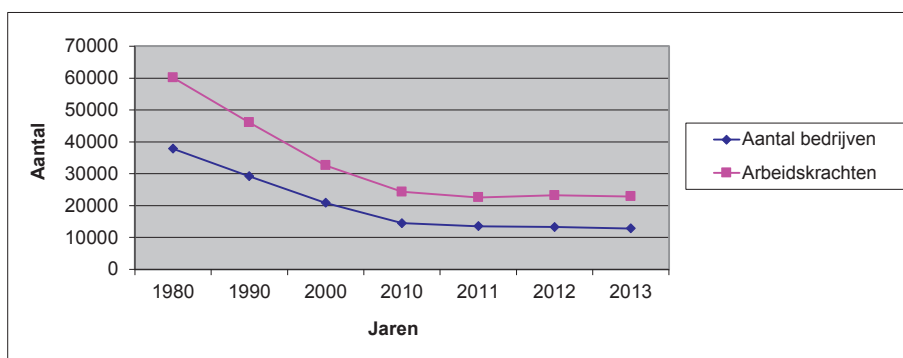

Landbouwbedrijven in Vlaanderen en arbeidskrachten in de Vlaamse landbouw tussen 1980 en 2013

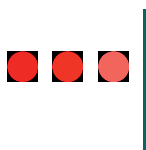
Landbouwbedrijven in Wallonië en arbeidskrachten in de Waalse landbouw tussen 1980 en 2013

Collectieve procedures:

Gedurende de verschillende collectieve procedures, heeft de wet tot doel:

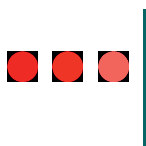
- Meer preventie; het gaat erom overmatige schuldenlast te voorkomen.
- Tijd maken voor dialoog en overleg tussen de schuldenaar en de schuldeisers.
- Een vertrouwenspersoon aanwijzen om de landbouwer bij de verschillende procedures te begeleiden en te adviseren.
- Het begrip « bevoorrechte schuldeisers » herzien (samenloop van de schuldeisers).
- Naast de beroepsrechter twee rechters in handelszaken uit de landbouwsector aanwijzen.

Collectieve procedures:

Vier collectieve procedures:

- De minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven;
- De vrijwaringsprocedure;
- De saneringsprocedure;
- De vereffeningsprocedure.

Collectieve procedures:

De minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven

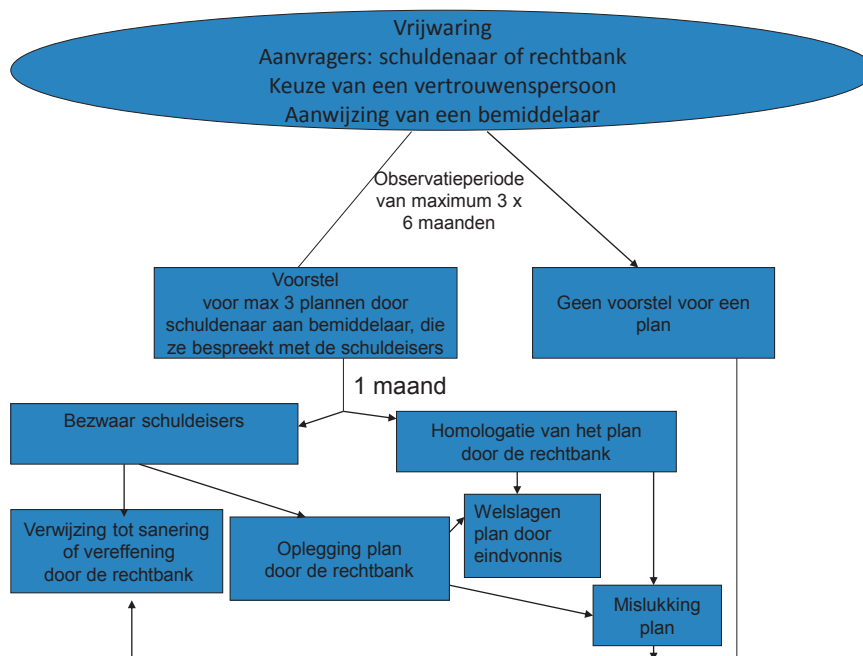
Collectieve procedures:

- Doelstellingen van de wet:
 - de landbouwbedrijven met opveringspotentieel behouden;
 - de werkgelegenheid in de landbouw handhaven;
 - indien mogelijk, de schulden aanzuiveren;
 - de menselijke waardigheid in acht nemen.

Collectieve procedures:

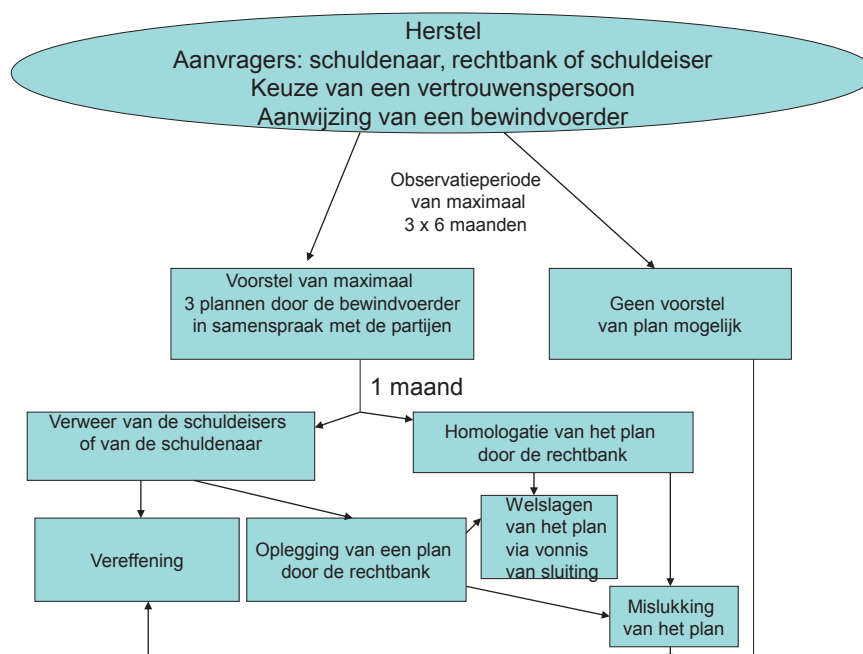
De vrijwaringsprocedure

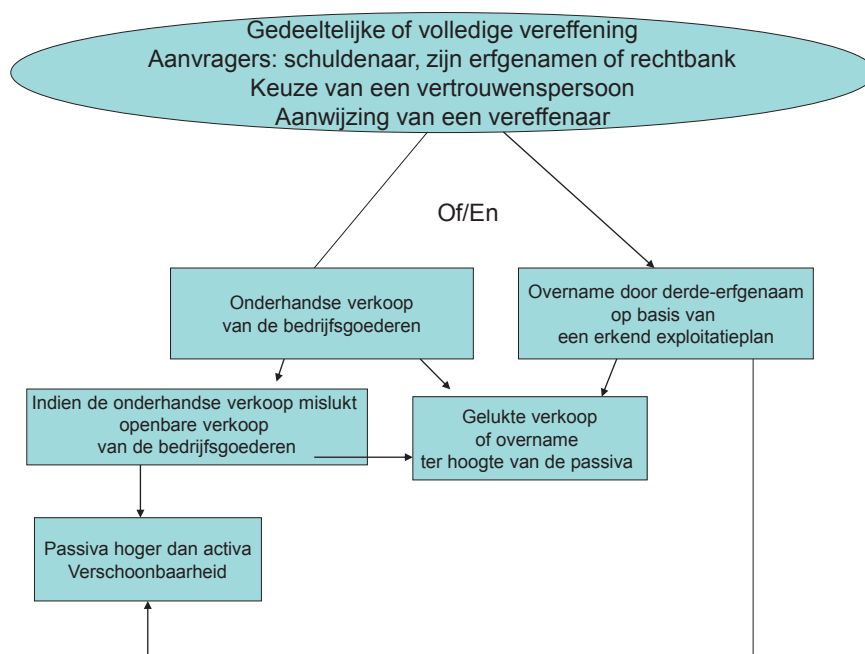
Collectieve procedures:

De herstelprocedure

Collectieve procedures:

De vereffeningprocedure

ANNEXE A

**Proposition de loi
relative aux procédures collectives
visant à assurer le maintien des exploitations
et de l'emploi dans le secteur agricole**

**Jean-Marc DELIZÉE, Fabienne
WINCKEL et Paul-Olivier DELANNOIS,
Députés fédéraux PS**

**Évolution du nombre d'exploitations et de
l'emploi dans le secteur agricole en Belgique**

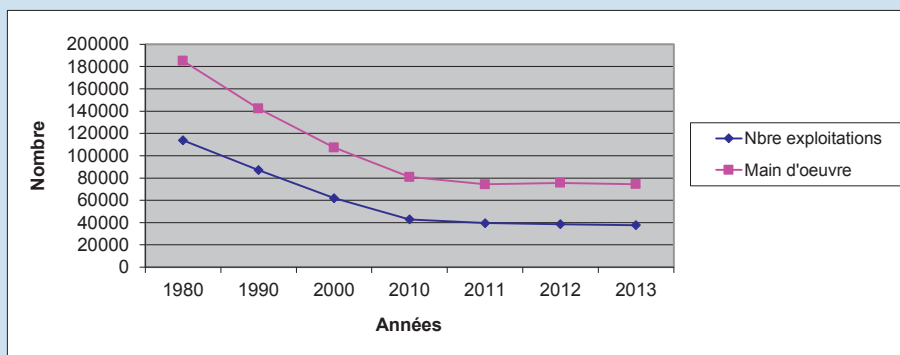
Belgique	1980	1990	2000	2010	2011*	2012	2013	2014
Nbre exploitations	113883	87180	61926	42854	39528	38559	37761	37194
Main d'œuvre	185134	142272	107399	80944	74399	75589	74510	/
Wallonie	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Nbre exploitations	37843	29178	20843	14502	13521	13301	12832	12894
Main d'œuvre	60141	46076	32614	24315	22566	23214	22849	/
Flandre	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Nbre exploitations	75898	57934	41047	28331	25982	25217	24884	24300
Main d'œuvre	124658	96015	74695	56575	51796	52302	51583	/

Source : www.statbel.fgov.be

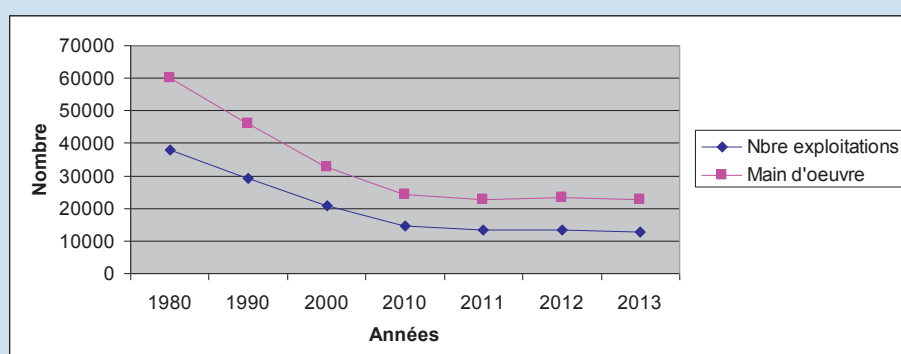
* Suite à la simplification administrative, en 2011, les données se fondent sur les déclarations de superficie. Cela implique une « diminution administrative » qui s'ajoute, cette année-ci, à l'évolution des départs et créations d'exploitations.

Exploitations et main d'œuvre agricole en Belgique entre 1980 et 2013

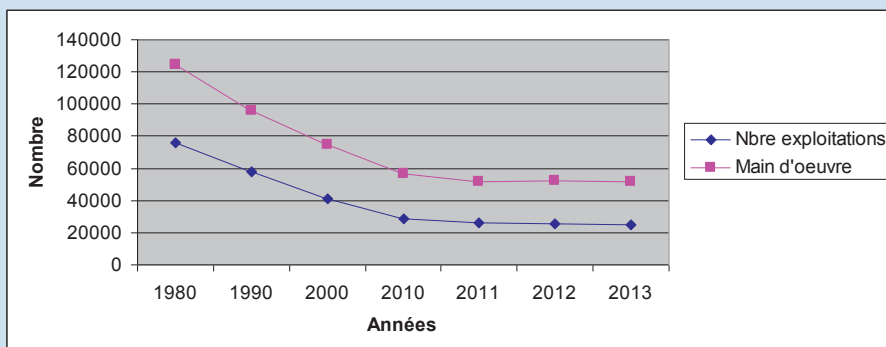

Exploitations et main d'œuvre agricole en Wallonie entre 1980 et 2013

Exploitations et main d'œuvre agricole en Flandre entre 1980 et 2013

Procédures collectives:

Objectifs de la loi :

- Sauvegarde des exploitations agricoles ayant un potentiel de redressement;
- Maintien de l'emploi agricole;
- Si possible, apurement des dettes;
- Respect de la dignité humaine.

Procédures collectives :

Durant les différentes procédures collectives, la loi vise à :

- Davantage de prévention, il s'agit d'anticiper le surendettement.
- Donner du temps au dialogue, à la concertation entre le débiteur et les créanciers.
- Désigner une personne de confiance afin d'accompagner, de conseiller l'agriculteur dans les différentes procédures.
- Revoir la notion de « créanciers privilégiés » (mise en concurrence des créanciers).
- Désigner, au côté du juge professionnel, deux juges consulaires issus du monde agricole.

Procédures collectives :

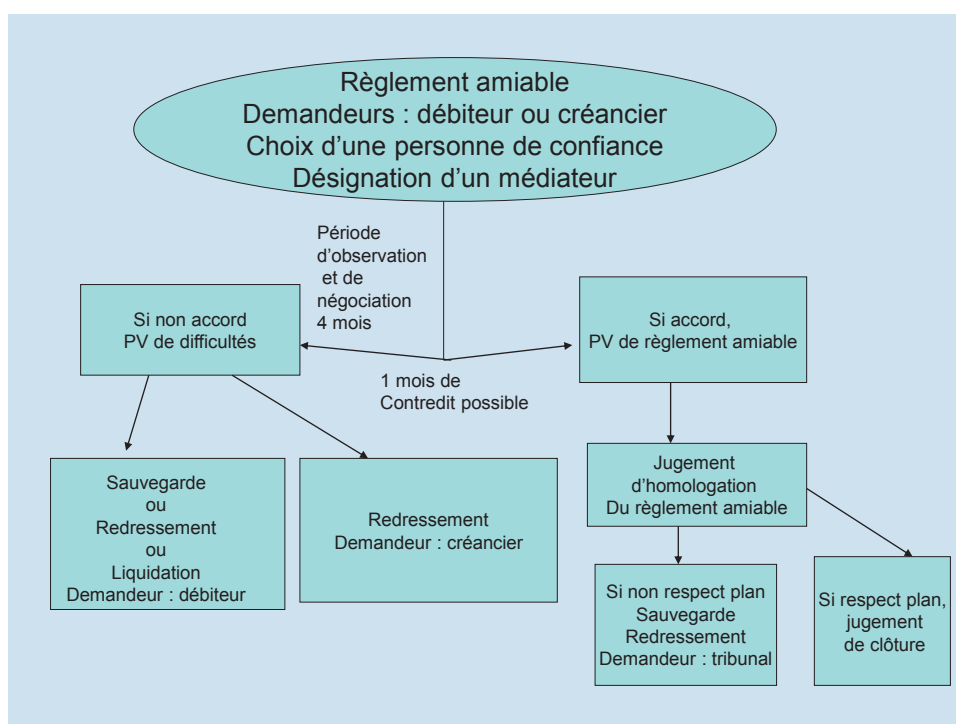
Quatre procédures collectives :

- Le règlement amiable agricole;
- La procédure de sauvegarde;
- Le redressement;
- La liquidation.

Procédures collectives :

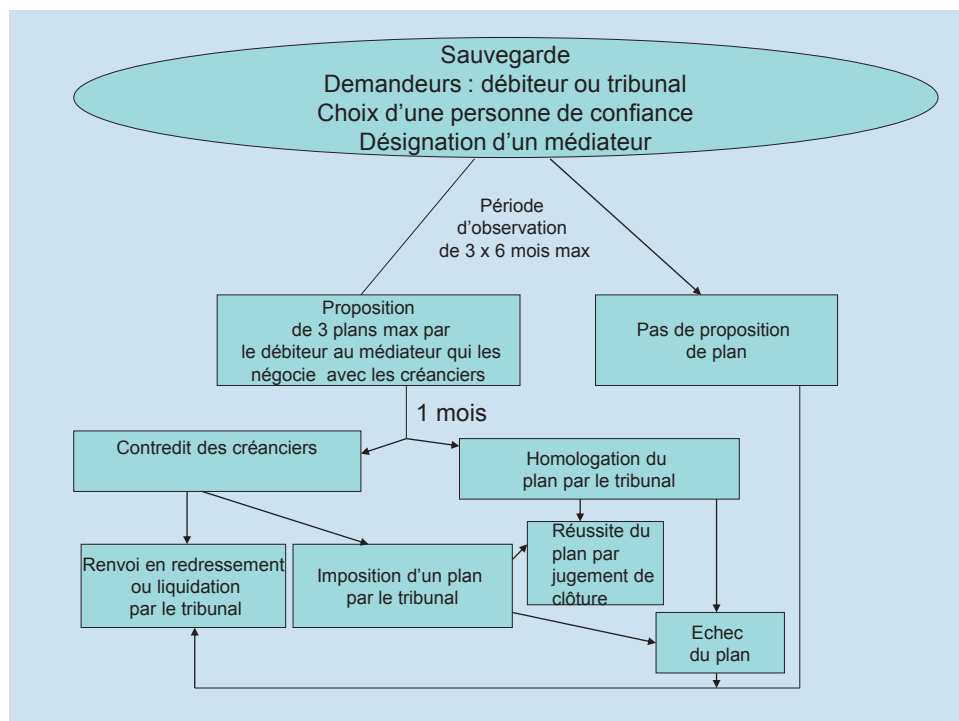
Le règlement amiable agricole

Procédures collectives :

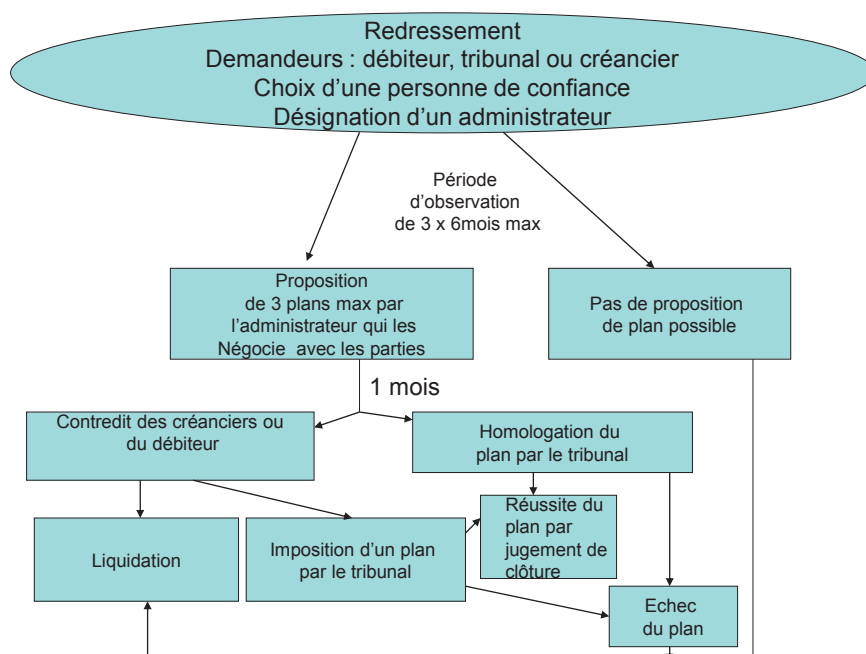
La procédure de sauvegarde

Procédures collectives :

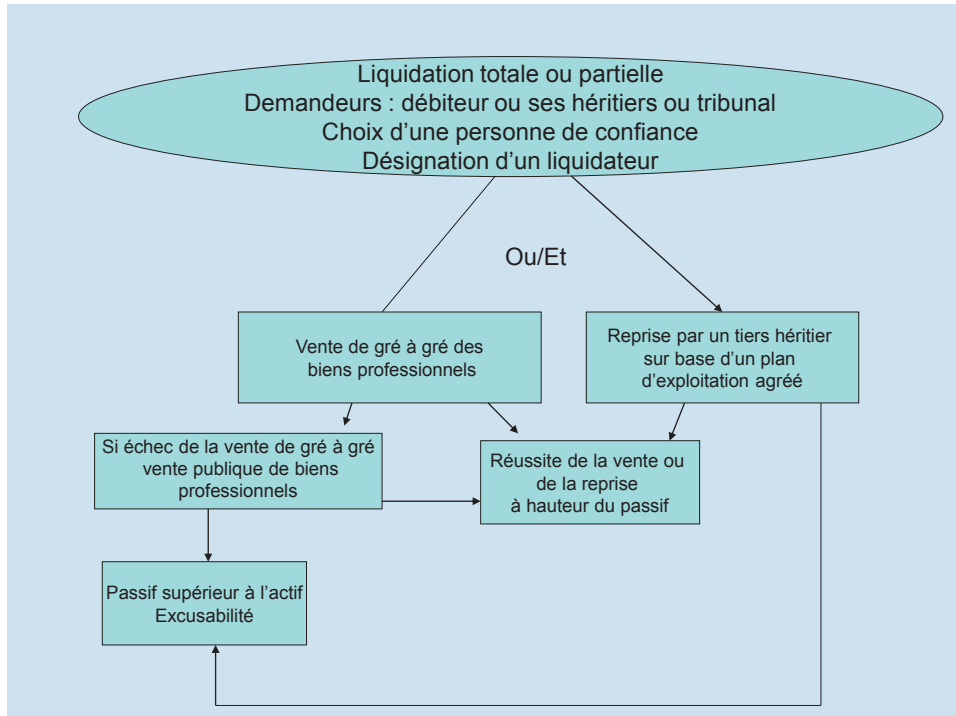
La procédure de redressement

Procédures collectives :

La procédure de liquidation

BIJLAGE B

HOORZITTING MET VERTEGENWOORDIGERS
VAN DE FRANSE LANDBOUWSECTOR

I. — UITEENZETTINGEN

A. Uiteenzetting van mevrouw Maryline Bessaguet
(FNSEA)1. *Inleiding*

Wanneer een onderneming moeilijke tijden beleeft, kan zij uit het dal klimmen. Er bestaan hulpmiddelen waarmee zij er opnieuw bovenop kan komen, op voorwaarde dat tijdig wordt ingegrepen.

Naargelang de situatie kritieker wordt, kan een onderscheid worden gemaakt tussen twee soorten mechanismen:

— de minnelijke aanzuiveringsregelingen, die een veeleer preventieve inslag hebben:

— het **ad hoc-mandaat**, dat kan ingaan vanaf de eerste waarschuwingssignalen (nieuwe procedure ten gunste van de landbouwers);

— de **verzoening** en de **minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven** onder gerechtelijk toezicht om de crisis te bezweren;

— de **vrijwaringsprocedures**, ingeval de passiva te zwaar doorwegen;

en de gerechtelijke procedures, die veeleer curatief zijn:

— het **gerechtelijk herstel**, die de procedure van de laatste kans is;

— de **gerechtelijke vereffening**, waarbij, zoals de naam aangeeft, het bedrijf in vereffening zal gaan;

— de **doorstart van de beroepsactiviteiten**, die ertoe strekt een natuurlijke persoon met schulden de kans te bieden snel weer op te veren dankzij een kwijtschelding van schulden, zonder dat het tot een gerechtelijke vereffening komt.

Voorts werd voor de landbouwsector voorzien in een specifiek aanvullend administratief hulpmiddel: het departementaal hulpmechanisme ten gunste van

ANNEXE B

AUDITION DE REPRÉSENTANTS DU SECTEUR
AGRICOLE FRANÇAIS

I. — EXPOSÉS

A. Exposé de Mme Maryline Bessaguet (FNSEA)

1. *Introduction*

Lorsqu'une entreprise traverse des difficultés, il lui est possible de remonter la pente. Des dispositifs permettent de se remettre à flot, à condition de s'y prendre à temps.

On peut distinguer, dans un ordre croissant de criticité, les procédures amiables, qui présentent un caractère davantage préventif:

— Le **mandat ad hoc**, à enclencher dès les premiers signes d'alerte (nouvelle procédure ouverte aux agriculteurs)

— La **conciliation** et le **règlement amiable agricole** sous tutelle judiciaire, pour endiguer la crise;

— Les procédures de **sauvegarde**, quand le passif devient trop lourd;

et les procédures judiciaires, plutôt curatives:

— Le **redressement judiciaire**, qui est la procédure de la dernière chance;

— La **liquidation judiciaire** qui, comme son nom l'indique, poursuit l'objectif de liquider l'exploitation;

— Le **rétablissement professionnel**, qui vise à permettre à un débiteur-personne physique de rebondir rapidement en le faisant bénéficier d'un effacement des dettes, sans recourir à une liquidation judiciaire.

Notons qu'un dispositif administratif complémentaire spécifique au secteur agricole a été mis en place: il s'agit du dispositif départemental d'aide aux agriculteurs

landbouwers in moeilijkheden (*dispositif départemental d'aide aux agriculteurs en difficultés* – AGRIDIFF). Om voor die hulp in aanmerking te komen, moet aan de volgende criteria zijn voldaan:

- de aanvrager moet minstens 21 jaar en hoogstens 55 jaar oud zijn; hij moet zijn landbouwactiviteit al minstens vijf jaar in hoofdberoep uitoefenen;

- de landbouwers die 55 jaar of ouder zijn, komen in aanmerking voor een herstelplan wanneer in hun opvolging is voorzien. De situatie van het bedrijf moet zijn gesaneerd voordat het wordt overgedragen, zodat de overnemer in economisch gunstige omstandigheden van start kan gaan;

- een schuldgraad van minstens 75 % en een daling met 20 % van het bruto exploitatieoverschot over de laatste drie boekjaren.

De landbouwsector heeft zich in de loop der jaren aangepast aan die procedure en tegelijkertijd is voorzien in structuren en begeleidingsmechanismen.

Aangaande de zes “generalistische” procedures – die in de landbouwsector niettemin wijdverbreid zijn – is het begrip “staat van staking van betaling” doorslaggevend om uit te maken of het gaat om het voorkomen van moeilijkheden dan wel het behandelen ervan: elke onderneming, natuurlijke persoon of vennootschap, die in staat van staking van betaling verkeert, moet van die staat verplicht bij de rechtbank aangifte doen binnen vijfenveertig dagen na de intrede ervan, tenzij de onderneming tijdens die termijn verzoekt om de toepassing van een *ad hoc*-mandaatprocedure, de verzoeningsprocedure of de minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven onder gerechtelijk toezicht.

De uitvoering van die verplichting heeft verschillende gevolgen:

- de rechtbank bepaalt de datum van staking van betaling nadat hij de bedrijfsleider om opmerkingen heeft verzocht;

- als gevolg van die verplichting kan het bedrijf alleen als een onderneming in moeilijkheden worden aangemerkt door middel van een zogenaamd “openingsvonnis” tot instelling van de gerechtelijke herstelprocedure dan wel de gerechtelijke vereffeningsprocedure.

en moeilijkheden (AGRIDIFF). Les critères à remplir pour demander de l'aide dans ce cadre sont:

- le demandeur doit être âgé de 21 ans au moins et de 55 ans au plus; il doit exercer son activité agricole à titre principal depuis cinq ans au moins;

- les agriculteurs âgés de 55 ans et plus peuvent bénéficier d'un plan de redressement lorsque leur succession est assurée. En effet, la situation de l'exploitation doit être redressée avant sa transmission de façon à ce que le repreneur s'installe dans des conditions économiques satisfaisantes;

- un taux d'endettement de 75 % au moins et une baisse de 20 % baisse de l'excédent brut d'exploitation sur les trois derniers exercices.

Le secteur agricole s'est organisé au fil des années autour de cette procédure, des structures et des accompagnements ont été mis en place.

Concernant les six procédures “généralistes”, mais qui sont néanmoins largement usitées dans le secteur agricole, l'élément essentiel qui détermine si nous sommes dans la prévention des difficultés ou dans le traitement de celles-ci est la notion “d'état de cessation des paiements”: toute entreprise, personne physique ou société, en cessation des paiements, doit impérativement déclarer cette situation auprès du tribunal dans les quarante-cinq jours de sa survenance, sauf si l'entreprise demande, pendant ce délai, l'ouverture d'une procédure de mandat *ad hoc*, de conciliation ou de règlement amiable agricole sous tutelle judiciaire.

L'exécution de cette obligation a plusieurs incidences:

- le tribunal fixe la date de cessation des paiements après avoir sollicité les observations du dirigeant de l'entreprise;

- elle conditionne le placement de l'entreprise en difficulté, par jugement dit “d'ouverture”, en procédure soit de redressement judiciaire, soit de liquidation judiciaire.

2. De minnelijke procedures

2.1. Het ad hoc-mandaat

Sinds 1 juli 2014 biedt de wetgever de landbouwers de mogelijkheid gebruik te maken van de *ad hoc*-mandaatprocedure (“*procédure de mandat ad hoc*”).

Het betreft een soepele, vertrouwelijke procedure die tot doel heeft de situatie van de onderneming te herstellen voordat ze overgaat tot staking van betaling. De duur van deze procedure is onbepaald; de onderhandelingen gaan door zo lang als nodig om het akkoord van de schuldeisers te verkrijgen. Het overleg verloopt derhalve serener dan in alle andere procedures.

Zolang het mandaat loopt, bestuurt en beheert de bedrijfsleider zijn onderneming alleen. Hij blijft de kapitein op zijn schip; de door de rechtbank aangewezen *ad hoc*-mandataris staat hem louter bij. Als de exploitant het *ad hoc*-mandaat wil beëindigen, volstaat het dat hij de voorzitter van de rechtbank daarvan in kennis stelt, waarna die het mandaat onmiddellijk beëindigt.

Het is de taak van de mandataris:

- de exploitant bij te staan in de onderhandelingen over afspraken met diens belangrijkste schuldeisers, om de schulden te herschikken;
- elk ander probleem van het bedrijf weg te werken.

Het ligt in de bedoeling te voorkomen dat de onderneming haar betalingen staakt. Niettemin kunnen de schuldeisers, noch de partners van de ondernemingen verplichtingen worden opgelegd.

In het kader van deze procedure werkt de mandataris een afsprakenplan uit, dat ter goedkeuring aan de schuldeisers wordt voorgelegd. Als het plan wordt goedgekeurd door de schuldeisers en de gebruikelijke medecontractanten, wordt de procedure beëindigd. Aldus heeft de onderneming alle kansen gecreëerd om uit de problemen te komen.

Wanneer binnen de gestelde termijn evenwel geen minnelijke oplossing wordt gevonden, rapporteert de *ad hoc*-mandataris aan de voorzitter van de rechtbank dat hij er niet in geslaagd is zijn taak te volbrengen.

2. Les procédures amiables

2.1. Le mandat ad hoc

Depuis le 1er juillet 2014, le législateur permet aux exploitants agricoles de bénéficier de la procédure de mandat *ad hoc*.

Cette procédure se caractérise par sa souplesse et sa confidentialité. Son but est de rétablir la situation de l'entreprise avant qu'elle ne soit en cessation des paiements. La procédure n'est pas encadrée par une durée, les négociations se déroulent sur le temps nécessaire pour la mission en vue d'obtenir l'accord des créanciers, donc dans des conditions plus sereines que dans toutes les autres procédures.

Pendant la durée du mandat, le dirigeant continue à diriger et gérer seul son entreprise. Le dirigeant reste maître à bord, le mandataire *ad hoc* désigné par le tribunal ne faisant que l'assister. Si l'exploitant souhaite mettre fin au mandat *ad hoc*, il lui suffit d'en informer le président du tribunal, qui l'arrêtera sur-le-champ.

Le mandataire a pour mission:

- d'aider l'exploitant à négocier un accord avec ses principaux créanciers afin d'obtenir des rééchelonnements des dettes;
- de résoudre toute autre difficulté rencontrée par l'entreprise.

L'objectif est d'éviter la cessation des paiements. Toutefois, rien ne pourra être imposé aux créanciers ou aux partenaires de l'entreprise.

Dans le cadre de cette procédure, le mandataire élabore un plan d'accord, en vue d'être présenté aux créanciers et accepté par eux. Si le plan est accepté par les créanciers et les cocontractants habituels, cela met fin à la procédure: l'entreprise s'est donné toutes les chances de régler ses difficultés.

Par contre, lorsque aucune solution amiable n'a été trouvée dans le délai prescrit, le mandataire *ad hoc* rend compte au président du tribunal de l'échec de sa mission.

2.2. De verzoening en de minnelijke schikking in landbouwzaken onder gerechtelijk toezicht (“le règlement amiable agricole sous tutelle judiciaire”)

2.2.1. De verzoening

De verzoening is een soepel aanpasbare procedure omdat de uitkomst ervan kan verschillen:

- er wordt een akkoord bereikt (de klassieke verzoening), of
- de onderneming wordt onmiddellijk, dan wel later overgedragen, of
- er wordt overgegaan naar een van de versnelde vrijwaringsprocedures (preparatoire verzoening, “conciliation préparatoire”).

De verzoeningsprocedure duurt maximum vijf maanden, waardoor ze kan worden opgesplitst in bijvoorbeeld een eerste termijn van drie maanden, gevolgd door een tweede van twee maanden.

Deze procedure wordt vaak ingeleid in het verlengde van een *ad hoc*-mandaat, om de uitgewerkte afspraken te kunnen homologeren en veilig te kunnen stellen. Geldschietters die in het kader van de gehomologeerde afspraken of bij de onderhandelingen in de aanloop daartoe hebben toegezegd financiële middelen in te brengen, beschikken over het zogenaamde “new money”-voordeel; dat betekent dat zij in geval van een latere collectieve procedure bij voorrang vóór alle andere schuldeisers worden terugbetaald, met uitzondering van de lonen en de gerechtskosten.

Het “new money”-voordeel geldt niet voor de inbreng van aandeelhouders en vennoten van de schuldenaar in het kader van een kapitaalverhoging.

Wanneer de verzoeningsprocedure mislukt, de betalingen niet op de vervaldatum zijn uitgevoerd of de onderneming niet kan worden gered, wordt een collectieve procedure ingeleid.

In geval van een vrijwaringsprocedure of van een procedure van gerechtelijk herstel heeft de terugbetaling van de bevoorrechte schuldvordering voorrang op die van de schuldvorderingen die zijn ontstaan voordat de procedure werd ingeleid, en zelfs op de terugbetaling van de schuldvorderingen die zijn ontstaan in de observatieperiode die aansluit op de inleiding van de vrijwarings- of herstelprocedure. Voor de terugbetaling moet de bevoorrechte schuldvordering alleen de gewaarborgde schuldvorderingen laten voorgaan, zijnde de lonen en de gerechtskosten.

2.2. La conciliation et le règlement amiable agricole sous tutelle judiciaire

2.2.1. La conciliation

La conciliation est une procédure à géométrie variable car plusieurs issues sont possibles:

- l'accord (conciliation classique);
- l'organisation de la cession de l'entreprise, soit immédiate, soit différée;
- ou encore le passage à une des procédures de sauvegarde accélérée (conciliation préparatoire).

La conciliation est prévue pour un délai maximum de 5 mois, ce qui permettra de prévoir par exemple un premier délai de 3 mois puis un second de 2.

Souvent ces procédures sont ouvertes dans le prolongement d'un mandat *ad hoc*, afin de permettre l'homologation et la sécurisation des accords obtenus. En effet, les personnes qui auront consenti des apports de trésorerie dans le cadre de l'accord homologué, ou des négociations pour y parvenir, bénéficieront d'un privilège de “new money” c'est-à-dire qu'en cas d'ouverture d'une procédure collective ultérieure, elles seront payées par préférence à toute créance, à l'exception des salaires et des frais de justice.

Le privilège de “new money” ne s'applique pas aux apports consentis par les actionnaires et associés du débiteur dans le cadre d'une augmentation de capital.

Si la conciliation échoue, que les paiements à échéance ne sont pas effectués, ou qu'il y a impossibilité de redresser l'entreprise, alors il est prévu l'ouverture d'une procédure collective.

En cas de procédure de sauvegarde ou de redressement judiciaire, la créance privilégiée doit être payée non seulement avant les créances nées avant l'ouverture de la procédure mais encore avant les créances nées pendant la période d'observation qui suit l'ouverture de la procédure de sauvegarde ou de redressement. Elle n'est primée que par les créances garanties par le super privilège des salaires et des frais de Justice.

Ook aan weigerachtige schuldeisers kunnen betalingstermijnen worden opgelegd. De rechter kan met name artikel 1244-1 van de *Code civil* toepassen, dat het mogelijk maakt de terugbetaling van de schuldvordering te spreiden over een periode van maximum twee jaar.

De verzoening evolueert naar een procedure waarbij het passief nagenoeg volledig wordt bevroren door een gedifferentieerde behandeling (de gebruikelijke of de gerechtelijke) en waarbij de opgelegde termijnen beperkt moeten blijven tot 24 maanden.

De bepalingen ervan zijn echter niet toepasselijk op de openbare schuldeisers.

Een ander voorrecht, het uitgebreid verzoeningsvoorrecht, geldt voor de schuldvorderingen die zijn ontstaan in het kader van een verzoeningsprocedure die heeft geleid tot de gehomologeerde overeenkomst, en niet langer alleen voor de schuldvorderingen waarmee in de overeenkomst zelf is ingestemd. Die schuldvorderingen zullen niet meer kunnen worden kwijtgescholden of in termijnen worden betaald zonder toestemming van de schuldeisers, in het kader van de vrijwarings- of herstelregelingen.

2.2.2. De procedure houdende minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven

De procedure houdende minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven werd ingesteld bij de Franse wet van 30 december 1988 ten behoeve van de schuldenaars-landbouwexploitanten.

Twee belangrijke aspecten van deze procedure zijn anders dan in de verzoeningsprocedure:

1° ze kan worden ingesteld op verzoek van een schuldeiser;

2° in dat geval geldt de door de voorzitter van de rechtbank bevolen voorlopige opschorting van vervolging.

De minnelijke aanzuiveringsregeling kan worden gehomologeerd door de rechtbank, waardoor van rechtswege elk verbod om cheques uit te schrijven wordt opgeheven, daar de uitgifte van de geweigerde cheque zal dateren van vóór de instelling van de minnelijke aanzuiveringsregeling; voorts gaat de vertrouwelijkheid teniet door de bekendmaking ervan.

Flankerende maatregelen bij de procedure zijn vervat in circulaire nr. 7015 van 13 april 1990 van het Franse ministerie van Landbouw, waarin de nadere toepassingsregels in herinnering worden gebracht en

Des délais de paiement peuvent aussi être imposés aux créanciers récalcitrants. Le juge peut notamment faire l'application de l'article 1244-1 du Code civil, qui autorise l'étalement du paiement de la créance sur deux ans maximum.

La conciliation devient une procédure portant gel quasi-intégral du passif par traitement différencié (conventionnel ou judiciaire) et pour une durée qui ne peut excéder 24 mois pour les délais imposés.

Ses dispositions ne sont toutefois pas applicables aux créanciers publics.

Un autre privilège, le privilège de conciliation élargi, bénéficie aux créances nées "dans le cadre d'une procédure de conciliation ayant donné lieu à l'accord homologué" et non plus seulement aux créances consenties dans l'accord lui-même. Ces créances ne pourront plus faire l'objet de remises ou de délais sans accord des créanciers dans le cadre des plans de sauvegarde ou de redressement.

2.2.2. La procédure de règlement amiable agricole

La procédure de règlement amiable agricole a été instituée au profit des débiteurs, exploitants agricoles, par la loi du 30 décembre 1988.

Deux points principaux la différencient de la procédure de conciliation:

1° Elle peut être ouverte à la demande d'un créancier;

2° Elle bénéficie de la suspension provisoire des poursuites ordonnée par le président du tribunal.

L'accord amiable peut être homologué par le tribunal, ce qui entraîne la levée de plein droit de toute interdiction d'émettre des chèques dès lors que l'émission du chèque rejeté sera antérieure à l'ouverture du règlement amiable et fait disparaître la confidentialité par sa publication.

Cette procédure est encadrée par la circulaire du ministère de l'Agriculture n° 7015 du 13 avril 1990, qui rappelle et précise les modalités d'application et l'articulation entre les procédures placées sous l'autorité

gepreciseerd, evenals de onderlinge afstemming tussen de procedures die staan onder het gezag van de rechtbank en het departementaal hulpmechanisme ten gunste van landbouwers in moeilijkheden (AGRIDIFF).

De minnelijke regelingen en het departementaal hulpmechanisme ten gunste van landbouwers in moeilijkheden vullen elkaar aan. De doeltreffendheid ervan hangt ervan af of de moeilijkheden in een vroeg stadium worden aangepakt, meer bepaald als het gaat om de minnelijke aanzuiveringsregeling en om de bijstandsmaatregelen die ertoe strekken het economisch evenwicht van de landbouwbedrijven te herstellen, wat een overeenkomst onderstelt tussen de exploitant en diens belangrijkste schuldeisers.

Om de rechtbank te helpen bij de aanstelling van de *ad hoc*-mandataris (of bemiddelaar) na raadpleging van de *commission des agriculteurs en difficulté*, kan een indicatieve lijst worden opgemaakt van natuurlijke personen die de desbetreffende rol kunnen spelen. Gewoonlijk worden in het kader van de minnelijke regelingen de volgende personen aangewezen: een landbouwdeskundige, een medewerker van een landbouwkamer, dan wel een gerechtelijk bewindvoerder of gemachtigde die optreedt in de hoedanigheid van *ad hoc*-mandataris of van bemiddelaar.

De exploitant mag geen enkele bemiddelaar of *ad hoc*-mandataris opgelegd krijgen zonder dat hij daarmee instemt.

Tot besluit moet erop worden gewezen dat die twee procedures (verzoening en minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven) de volgende gevolgen hebben:

- elke vordering tot betaling vanwege de schuldeisers die de verzoeningsovereenkomst hebben ondertekend, wordt onmogelijk;
- elke dagvaarding tot gerechtelijk herstel of gerechtelijke vereffening die mogelijkwerijs door een schuldeiser wordt ingesteld, wordt onmogelijk;
- de individuele vervolging die de schuldeisers vóór de procedure hebben ingesteld, kan worden opgeschort;
- van de rechter worden betalingstermijnen verkregen indien de schuldeisers in de loop van de procedure vervolging instellen;
- de bedrijfsleider kan zijn bevoegdheden integraal behouden, en met name instemmen met de bezoldiging van de bemiddelaar;

du Tribunal et le dispositif départemental d'aide aux agriculteurs en difficultés (l'AGRIDIFF).

Les procédures amiables et le dispositif d'aide en faveur des agriculteurs en difficultés sont complémentaires. Leur efficacité dépend d'une appréhension précoce des difficultés, en particulier en ce qui concerne le règlement amiable et les aides au rétablissement de l'équilibre économique des exploitations, qui implique un accord entre l'exploitant et ses principaux créanciers.

Afin d'aider le tribunal dans la désignation du mandataire *ad hoc* (ou conciliateur) après consultation de la commission des agriculteurs en difficulté, une liste indicative de personnes physiques susceptibles de jouer ce rôle peut être établie. Les personnes habituellement désignées dans le cadre des procédures amiables sont: expert agricole, collaborateur d'une chambre d'agriculture, administrateur ou mandataire judiciaire agissant en qualité de mandataire *ad hoc* ou de conciliateur.

Aucun conciliateur ou mandataire *ad hoc* ne peut être imposé à l'exploitant sans son accord.

En conclusion, ces deux procédures (conciliation et règlement amiable agricole) ont pour effet de:

- bloquer toute action en paiement de la part des créanciers signataires de l'accord de conciliation;
- bloquer toute assignation en redressement ou liquidation judiciaire susceptible d'être initiée par un créancier;
- permettre la suspension des poursuites individuelles des créanciers initiées avant la procédure;
- obtenir du juge des délais de paiements en cas de poursuite des créanciers au cours de la procédure;
- permettre au dirigeant de garder l'intégralité de ses pouvoirs et notamment de donner son accord sur la rémunération du conciliateur;

— het is de garanten van de schuldenaar (natuurlijke personen of rechtspersonen) toegestaan zich op de verzoeningsovereenkomst te beroepen.

Indien tussen de partijen geen enkele overeenkomst mogelijk is, kan de schuldenaar aanspraak maken op de vrijwaringsprocedure.

2.3. De vrijwaringsprocedures

2.3.1. De versnelde vrijwaringsprocedure

Deze procedure betreft de ondernemingen waarvan de rekeningen werden gecertificeerd door een bedrijfsrevisor of door een accountant die een geconsolideerde rekening heeft opgesteld en waarvan het aantal loontrekkenden meer dan 20 bedraagt, dan wel waarvan de omzet hoger ligt dan 3 miljoen euro exclusief belastingen of waarvan het balanstotaal meer dan 1,5 miljoen euro bedraagt. Deze procedure kan dus voor maar weinig landbouwbedrijven gelden.

2.3.2. De versnelde financiële vrijwaring

Ze betreft alleen de financiële schuldeisers en is bestemd voor de ondernemingen die diep in de schulden zitten bij de banken en die, in het kader van een verzoeningsprocedure, de steun hebben gekregen van de meerderheid van hun financiële schuldeisers. Zij strekt ertoe zeer snel de moeilijkheden op te lossen die te wijten zijn aan de weigering van een minderheid van de financiële schuldeisers om mee te werken aan de verzoeningsovereenkomst.

Het gaat om een variant van de versnelde vrijwaring.

De versnelde financiële vrijwaring moet tot stand komen in een kortere tijdsspanne (1 maand), eventueel verlengd met maximaal één maand.

Gevolgen: zodra ze wordt opgestart, sorteert de versnelde financiële vrijwaring gevolgen (opschorting van betaling, van de loop van de interest en van gerechtelijke vervolging enzovoort) uitsluitend ten aanzien van de financiële instellingen, en in voorkomend geval, van de schuldeisers-obligatiehouders (te weten de houders van obligaties van de onderneming). Voor het overige blijft de onderneming normaal functioneren. De andere schuldeisers, en met name de leveranciers, zijn er niet bij betrokken. De verschuldigde bedragen worden hun betaald op de normale vervaldag en een vervolging kan worden ingesteld indien ze niet worden betaald. De onderneming mag de betalingen van haar klanten blijven ontvangen.

— permettre aux garants du débiteur (personnes physiques ou morales) de se prévaloir de l'accord de conciliation.

Si aucun accord n'est possible entre les parties, le débiteur peut alors bénéficier de la procédure de sauvegarde.

2.3. Les procédures de sauvegarde

2.3.1. La procédure de sauvegarde accélérée

Elle concerne les entreprises dont les comptes ont été certifiés par un commissaire aux comptes ou par un expert-comptable et dont le nombre de salariés est supérieur à 20, ou le chiffre d'affaires supérieur à 3 millions d'euros hors taxes ou le total du bilan supérieur à 1,5 million d'euros, qui a établi des comptes consolidés. Peu d'exploitations agricoles sont donc susceptibles d'être concernées par cette procédure

2.3.2. La sauvegarde financière accélérée (SFA)

Elle ne concerne que les créanciers financiers et s'adresse aux entreprises qui se trouvent fortement endettées auprès des banques et qui ont obtenu le soutien de la majorité de leurs créanciers financiers, dans le cadre d'une procédure de conciliation. Elle a pour objectif de résoudre très rapidement les difficultés dues au refus d'une minorité de créanciers financiers de participer à l'accord de conciliation.

Il s'agit d'une variante de la sauvegarde accélérée.

La SFA doit être réalisée dans un laps de temps plus court (1 mois) éventuellement prorogé d'un mois maximum.

Effets: une fois ouverte, la SFA produit ses effets (arrêt des paiements, du cours des intérêts et des poursuites, etc.) uniquement à l'égard des établissements financiers, et le cas échéant, des créanciers obligataires (c'est-à-dire détenant des obligations de l'entreprise). Pour le reste, l'entreprise continue à fonctionner normalement. Les autres créanciers, et notamment les fournisseurs, ne sont pas concernés. Les sommes dues leur sont payées à l'échéance normale et des poursuites peuvent être engagées si elles ne sont pas réglées. L'entreprise peut continuer à recevoir le paiement de ses clients.

Einde van de procedure: de rechtbank moet het plan vaststellen binnen een termijn van één maand vanaf de openingsuitspraak. Ze kan die termijn met maximaal één maand verlengen. Als de financiële instellingen het ontwerpplan niet aanvaarden, of als het plan niet binnen de opgelegde termijn wordt vastgesteld, maakt de rechtbank een einde aan de procedure.

2.3.3. De “traditionele” vrijwaringsprocedure

De vrijwaringsprocedure is een vrijwillige beslissing, aangezien ze wordt opgestart op initiatief van de bedrijfsleider die wordt geconfronteerd met onoverkomelijke moeilijkheden.

De bedrijfsleider kan een beheerder voorstellen om te worden aangewezen door de rechtbank.

Tijdens de observatieperiode geniet de bedrijfsleider bescherming tegen zijn schuldeisers. Die bescherming geldt ook voor de andere borgstellers, wat dit systeem gunstig maakt voor personen die zich persoonlijk borg hebben gesteld of een goed als waarborg hebben gegeven.

De bedrijfsleider beschikt bovendien over de van rechtswege opheffing van het eventuele verbod op het uitgeven van cheques.

Deze preventieve gerechtelijke procedure wordt slechts opgestart als aan twee voorwaarden wordt voldaan:

1° het bedrijf heeft te maken met ernstige problemen;

2° de schuldenaar bevindt zich niet in een toestand van staking van betaling.

Als vervolgens blijkt dat er al staking van betaling was op het ogenblik van het opstarten van de vrijwaringsprocedure, zal de rechtbank die situatie moeten omzetten in een procedure van gerechtelijk herstel. Die omzetting kan ook gebeuren op vraag van de schuldenaar, zelfs als er geen staking van betaling is, als blijkt dat het afsluiten van de procedure, op korte termijn, zou leiden tot staking van betaling.

In het kader van de vrijwaringsprocedure wordt een vrijwarings- of herstelplan opgesteld, met het oog op het bestendigen van het herstel van de door de schuldenaar uitgeoefende activiteit.

In theorie verschillen de twee plannen van mekaar:

Fin de la procédure: le tribunal doit arrêter le plan dans le délai d'un mois à partir du jugement d'ouverture. Il peut prolonger ce délai d'un mois au maximum. Si les établissements financiers n'adoptent pas le projet de plan ou si le plan n'est pas arrêté dans le délai fixé, le tribunal met fin à la procédure.

2.3.3. La procédure de sauvegarde “classique”

La procédure de sauvegarde apparaît comme une démarche volontariste, puisque son ouverture **se** fait à l'initiative du dirigeant de l'entreprise, confronté à des difficultés insurmontables.

Le dirigeant de l'entreprise peut proposer un administrateur à la désignation du tribunal.

Durant la période d'observation, le dirigeant est à l'abri de ses créanciers. Cette protection vaut aussi pour les autres garants, ce qui rend ce dispositif favorable aux personnes ayant consenti une sûreté personnelle ou affecté un bien en garantie.

Le dirigeant bénéficie en outre de la levée de plein droit de l'éventuelle interdiction d'émettre des chèques.

Cette procédure judiciaire préventive ne sera ouverte que si deux conditions sont vérifiées:

1° l'entreprise est confrontée à des difficultés sérieuses;

2° le débiteur n'est pas en cessation des paiements.

Par la suite, s'il apparaît que la cessation des paiements existait déjà lors de l'ouverture de la procédure de sauvegarde, le tribunal devra convertir celle-ci en une procédure de redressement judiciaire. Ce changement peut également être effectué à la demande du débiteur, même en l'absence de cessation des paiements, s'il apparaît que la clôture de la procédure aboutirait, à court terme, à la cessation des paiements.

Dans le cadre de la procédure de sauvegarde, un plan de sauvegarde ou un plan de redressement est établi, en vue de pérenniser le redressement de l'activité poursuivie par le débiteur lui-même.

Des différences théoriques entre les deux plans:

— in het kader van een vrijwaringsplan behoudt de schuldenaar de totale controle op de voorstellen die zullen kunnen worden uitgewerkt in het vrijwaringsplan; het ontwerpplan wordt door hemzelf opgesteld, met de medewerking van de beheerder;

— het herstelplan wordt daarentegen opgesteld door de beheerder, met de medewerking van de schuldenaar.

3. De gerechtelijke procedures

3.1. Het gerechtelijk herstel

Het gerechtelijk herstel is de procedure van de laatste kans. De procedure kan worden opgestart:

— aan de hand van een verklaring van staking van betaling door de exploitant;

— ingevolge een dagvaarding van een schuldeiser (een instelling voor sociale zekerheid, de fiscus of iedere andere schuldeiser);

— van ambtswege door de bevoegde rechtbank;

— op verzoek van de procureur.

De procedure mag een maximale duur hebben van zes maanden die één enkele keer mag worden vernieuwd. Uitzonderlijk kan ze op vraag van het openbaar ministerie worden verlengd.

Ten laatste na het verstrijken van een termijn van 2 maanden na de openingsuitspraak staat de rechtbank de voortzetting van de observatieperiode toe (maximaal 18 maanden) als ze meent dat het bedrijf daartoe over voldoende financiële slagkracht beschikt. De rechtbank kan er op elk ogenblik een einde aan maken.

In de procedure van gerechtelijk herstel zijn de bevoegdheden van de exploitant in beginsel beperkt: ze worden immers toegekend aan een beheerder, indien het aantal werknemers ten minste twintig bedraagt en de netto-omzet ten minste drie miljoen euro is.

De schuldenaar behoudt de bevoegdheden die niet aan de bestuurder zijn overgedragen.

Wat de voortzetting van de activiteiten gedurende de observatieperiode betreft: geen enkele overeenkomst mag worden verbroken louter wegens de opening van de vrijwaringsprocedure of de procedure van gerechtelijk herstel. De onderneming behoudt het recht om de voortzetting van de lopende overeenkomsten te eisen,

— dans le cadre d'un plan de sauvegarde, le débiteur garde la totale maîtrise des propositions qui pourront être prises dans le plan de sauvegarde; le projet de plan est élaboré par lui avec le concours de l'administrateur;

— le plan de redressement, quant à lui, est élaboré par l'administrateur avec le concours du débiteur.

3. Les procédures judiciaires

3.1. Le redressement judiciaire

Le redressement judiciaire constitue la procédure de la dernière chance. Il peut être ouvert:

— sur déclaration de cessation des paiements de la part de l'exploitant;

— sur assignation d'un créancier (organismes sociaux, administration fiscale ou tout autre créancier);

— d'office par le tribunal compétent;

— à la requête du procureur de la République.

La procédure peut avoir une durée maximale de six mois renouvelables une seule fois ou exceptionnellement prolongée sur la demande du ministère public.

Au plus tard au terme d'un délai de deux mois à compter du jugement d'ouverture, le tribunal autorise la poursuite de la période d'observation (maximum 18 mois) s'il lui apparaît que l'entreprise dispose à cette fin des capacités financières suffisantes. Le tribunal peut y mettre fin à tout moment.

Dans la procédure de redressement judiciaire, les pouvoirs de l'exploitant sont en principe limités: ses pouvoirs sont en effet attribués à un administrateur si le nombre de salariés est au moins égal à 20 et si son chiffre d'affaires HT est égal au moins à 3 millions d'euros.

Le débiteur conserve les pouvoirs qui n'ont pas été transmis à l'administrateur.

En ce qui concerne la poursuite d'activité durant la période d'observation: aucun contrat ne peut être interrompu du seul fait de l'ouverture de la procédure de sauvegarde ou du redressement judiciaire. L'entreprise conserve le droit d'exiger la poursuite des contrats en cours, pour autant qu'ils soient nécessaires pour

voor zover zij noodzakelijk zijn voor de onderneming. De beheerder neemt de verantwoordelijkheid op zich door te kiezen voor de voortzetting. De voorgezette overeenkomsten worden betaald in contanten, tenzij de medecontractant een uitstel van betaling accepteert.

De reguliere schuldvorderingen die na het openingsvonnis ten behoeve van het verloop van de procedure inzake de observatieperiode of in ruil voor een prestatie van de schuldenaar tijdens die periode zijn ontstaan, worden op vervaldag betaald. Als zij niet op vervaldag worden betaald, worden die schuldvorderingen betaald bij voorrecht op alle andere schulden die al dan niet met een voorrecht of waarborg gepaard gaan. Het komt de onbetaalde schuldeiser toe zijn situatie aan de beheerder mee te delen, op straffe van verlies van het voorrecht.

Na de procedure van gerechtelijk herstel wordt een herstelplan opgesteld voor een periode van tien jaar (vijftien jaar voor een landbouwzaak), of een plan tot gehele of gedeeltelijke verkoop. Anders wordt overgegaan tot de gerechtelijke vereffening.

3.1.1. Het herstelplan

Net als het vrijwaringsplan, waarmee het herstelplan heel nauw verwant is, strekt dit laatste ertoe de voortzetting van het bedrijf, het behoud van de werkgelegenheid en de aanzuivering van het passief te waarborgen.

De grenzen die bij de wet worden opgelegd voor de voorstellen voor een plan, zijn:

- de maximumduur voor de terugbetaling van de schuldeisers is tien jaar (vijftien jaar voor de landbouwers);

- de eerste terugbetaling moet uiterlijk één jaar na de uitspraak tot vaststelling van het plan worden uitgevoerd: de eerste “annuïteit” voor de terugbetaling van de schuldeisers moet plaatshebben uiterlijk op de verjaardag van het vonnis tot vaststelling van het plan;

- de terugbetalingen mogen jaarlijks plaatsvinden (dit is het meest praktisch en is ook de werkwijze waarbij het meest rekening wordt gehouden met de onregelmatigheden in de omzet tijdens het jaar), maar in elk geval bedraagt het wettelijk minimum, dat wil zeggen wat bij de wet is opgelegd, 5 % van elke vordering vanaf het derde jaar. De eerste twee jaar kan het plan dus voorzien in minder grote terugbetalingen.

De schuldeisers worden geraadpleegd aangaande de voorstellen voor het herstelplan. Het is niet omdat sommige schuldeisers het plan weigeren, dat de rechter

l'entreprise. L'administrateur engage sa responsabilité en optant pour la continuation. Les contrats poursuivis sont payés au comptant, à moins que le cocontractant n'accepte un délai de paiement.

Les créances nées régulièrement après le jugement d'ouverture pour les besoins du déroulement de la procédure de la période d'observation ou en contrepartie d'une prestation du débiteur pendant cette période sont payées à leur échéance. Lorsqu'elles ne sont pas payées à leur échéance, ces créances sont payées par privilège à toutes les autres créances assorties ou non de privilège ou sûreté. Il appartient au créancier impayé de faire connaître sa situation à l'administrateur, à défaut de perdre le privilège.

À l'issue de la procédure de redressement judiciaire, est établi soit un *plan de redressement* sur une durée maximale de tien ans (vijftien ans en matière agricole), soit un *plan de cession* totale ou partielle. À défaut, on procédera à la liquidation judiciaire.

3.1.1. Le plan de redressement

Le plan de redressement, comme le plan de sauvegarde dont il est très proche, tend à assurer la poursuite de l'activité de l'entreprise, le maintien de l'emploi et l'apurement du passif.

Les limites imposées par la loi pour les propositions de plan:

- la durée maximale de remboursement des créanciers est de tien ans (vijftien ans pour les agriculteurs);

- le premier remboursement doit intervenir au maximum un an après le jugement arrêtant le plan: la première “annuité” de remboursement des créanciers devra intervenir au plus tard à la date anniversaire du jugement arrêtant le plan;

- les remboursements peuvent être annuels (c'est le plus pratique et la modalité qui prend le plus en considération les irrégularités du chiffre d'affaires dans l'année), mais dans tous les cas le minimum légal, c'est-à-dire imposé par la loi, est de 5 % de chaque créance à compter de la troisième année. Les deux premières années, le plan peut donc prévoir des remboursements moins importants.

Les créanciers sont consultés sur les propositions de plan de redressement. Ce n'est pas parce que certains créanciers ont refusé le plan que le tribunal est contraint

verplicht is het af te wijzen; bepalend voor de rechtbank zijn meer de levensvatbaarheid van de onderneming, de ernst van de verwachtingen en uiteraard de situatie van alle schuldeisers.

Voor de schuldeisers die alle voorstellen hebben geweigerd, legt de rechtbank termijnen op, maar ze kan hun geen vermindering opleggen: ze zullen dus tegen 100 % worden terugbetaald, maar volgens de door de rechter vastgestelde termijn, die niet langer mag duren dan tien jaar (vijftien jaar in de landbouw). Voor de schuldeisers die de voorstellen hebben afgewezen, stelt de rechtbank in principe termijnen vast op basis van het langstdurende voorstel, om te voorkomen dat de financiën uit balans geraken en om het plan niet in gevaar te brengen.

In het vonnis tot vaststelling van het plan tot terugbetaling van de schuldeisers wordt een commissaris voor de uitvoering van het plan aangewezen. De opdracht van deze commissaris bestaat erin van de onderneming de bedragen te ontvangen die nodig zijn voor de afwikkeling van de termijnen in het plan, en om iedere schuldeiser volgens het plan te betalen. In geval van moeilijkheden zal de commissaris voor de uitvoering van het plan de onderneming benaderen om de mogelijkheden tot regularisatie van de termijnen te onderzoeken, en de rechtbank ervan op de hoogte brengen, zodat die, zo nodig, aan het plan een einde kan maken.

3.1.2. Het overdrachtsplan

Een overdrachtsoplossing kan “naast” een plan van gerechtelijk herstel ook worden voorgesteld, maar in dit geval geeft de wet voorrang aan het herstel: de rechtbank kan zich maar over de overdracht uitspreken als zij het voorgestelde herstelplan heeft afgewezen.

Het overdrachtsplan vormt een sanctionering van de onmogelijkheid om te komen tot een herstelplan waarbij de termijnbetaling van de schuldeisers wordt geregeld.

Overdracht geschiedt tegen een door de gegadigde voorgestelde forfaitaire prijs: de verkrijger moet het passief niet overnemen.

De arbeidsovereenkomsten worden in hun geheel of deels overgedragen, en alleen de niet overgenomen werknemers worden ontslagen.

Doordat het bedrijf, daar het werd overgedragen, zelf geen activiteit meer heeft, maakt het het voorwerp uit van een vonnis van gerechtelijke vereffening, om die stopzetting van activiteit te kunnen regelen.

de rejeter le plan, ce qui déterminera le tribunal est plus la viabilité de l'entreprise, le sérieux des prévisions, et évidemment la position de l'ensemble des créanciers.

Pour les créanciers qui ont refusé toutes les propositions, le tribunal leur imposera des délais, mais ne pourra leur imposer de remise : ils seront donc remboursés à 100 %, mais dans le délai fixé par le tribunal, qui ne peut dépasser 10 ans (quinze ans en agriculture). En principe pour les créanciers qui ont refusé les propositions, le tribunal fixe des délais calqués sur ceux de la plus longue des propositions, pour éviter de déséquilibrer la trésorerie et ne pas mettre en péril le plan.

Le jugement qui arrête le plan de remboursement des créanciers va désigner un commissaire à l'exécution du plan. La mission du commissaire à l'exécution du plan sera de recevoir de l'entreprise les sommes nécessaires au règlement des échéances du plan, et de payer chaque créancier en fonction du plan. En cas de difficulté, le commissaire à l'exécution du plan se rapprochera de l'entreprise pour examiner les possibilités de régularisation des échéances, et en informera le tribunal pour qu'il puisse, si nécessaire, mettre un terme au plan.

3.1.2. Le plan de cession

Une solution de cession peut également être présentée en “concurrence” avec un plan de redressement judiciaire, mais dans ce cas, la loi donne la priorité au redressement: le tribunal ne peut statuer sur la cession que s'il a rejeté le plan de redressement proposé.

Le plan de cession sanctionne l'impossibilité de parvenir à un plan de redressement organisant le règlement échelonné des créanciers.

La cession intervient pour un prix forfaitaire proposé par le candidat: le cessionnaire n'aura pas à assumer le passif.

Tout ou partie des contrats de travail est transféré, et seuls les salariés non repris sont licenciés.

L'entreprise n'ayant plus en elle-même d'activité, puisqu'elle a été cédée, fait l'objet d'un jugement de liquidation judiciaire permettant d'organiser cet arrêt d'activité.

3.2. De gerechtelijke vereffening

De gerechtelijke vereffening gebeurt in een vereenvoudigde vorm wanneer:

- de activa van de schuldenaar geen onroerend goed bevatten;
- er maar één werknemer of geen werknemer is;
- en de omzet exclusief belasting van het bedrijf niet meer dan 300 000 euro bedraagt.

Indien die drempels worden bereikt maar geen sprake is van meer dan vijf werknemers noch van een omzet exclusief belasting van meer dan 750 000 euro, is de toepassing van de vereenvoudigde procedure facultatief.

De toepassing van de vereenvoudigde procedure heeft gevolgen voor de verificatie van de schuldvoorwaarden: alleen de schuldvoorwaarden die in nuttige orde kunnen komen of die voortkomen uit een arbeidsovereenkomst, worden door de vereffenaar geverifieerd.

De gerechtelijke vereffening moet binnen een jaar afgesloten zijn.

De gewone gerechtelijke vereffening (naar gemeenrecht) kan door de rechtbank worden geopend zonder observatieperiode.

De gerechtelijke vereffening geschiedt ofwel onmiddellijk, ofwel tijdens de observatieperiode.

Voor de schuldenaars gelden dezelfde regels en voorwaarden als die welke van toepassing zijn voor de vrijwaring of het herstel.

De vereffening leidt tot eigendomsverlies voor de schuldenaar. Dat verlies geldt niet voor de huisraad van het gezin, de alimentatievorderingen, de uitkeringen voor arbeidsongevallen en de lonen en salarissen in een bij wet vastgestelde verhouding.

Het is de bedrijfsleider als natuurlijke persoon niet toegestaan enige activiteit als handelaar, ambachtsman of landbouwer aan te vatten zolang de procedure van gerechtelijke vereffening niet afgesloten is.

De bedrijfsleider behoudt het recht zich burgerlijke partij te stellen, alsook het recht om daden en handelingen te stellen die niet tot de taak van de vereffenaar of de beheerder behoren.

Bij een vereffening gelden voor landbouwbedrijven enkele bijzondere regels:

3.2. La liquidation judiciaire

La liquidation judiciaire prend une forme simplifiée lorsque:

- l'actif du débiteur ne comprend pas de bien immobilier;
- l'effectif salarié est inférieur ou égal à un salarié;
- et le chiffre d'affaires hors taxes de l'entreprise est inférieur ou égal à 300 000 euros.

Dans l'hypothèse où ces seuils sont atteints mais sans dépasser 5 salariés et 750 000 euros HT de chiffre d'affaires, l'application de la procédure simplifiée est facultative.

L'application de la procédure simplifiée a des conséquences en matière de vérification des créances: seules les créances susceptibles de venir en rang utile, ou celles résultant d'un contrat de travail, sont vérifiées par le liquidateur.

La liquidation judiciaire doit être clôturée dans un délai d'un an.

La liquidation judiciaire ordinaire (de droit commun) peut être ouverte par le tribunal sans période d'observation.

La liquidation judiciaire soit est immédiate, soit intervient en cours de période d'observation.

Les créanciers sont soumis aux mêmes règles et contraintes applicables en matière de sauvegarde ou de redressement.

La liquidation entraîne le dessaisissement du débiteur. Échappent à ce dessaisissement les meubles meublants à usage familial, les créances alimentaires, les rentes-accident du travail et les traitements et salaires dans une proportion fixée par la loi.

Le dirigeant- personne physique se voit interdire, tant que la procédure de liquidation judiciaire n'est pas close, d'entreprendre toute activité en qualité de commerçant, d'artisan ou d'agriculteur.

Le dirigeant conserve le droit de se porter partie civile et le droit d'accomplir les actes et actions qui ne sont pas compris dans la mission du liquidateur ou de l'administrateur.

Quelques règles particulières s'appliquent aux exploitations agricoles dans le cadre d'une liquidation:

— de familieleden van de landbouwer mogen zich aandienen als koper van de activa bij een gerechtelijke vereffening;

— in verband met de pachtovereenkomst kan de verpachter, zijn partner of een van zijn nakomelingen gemachtigd worden de pacht over te nemen.

3.3. De doorstart van de beroepsactiviteiten

Het betreft een nieuwe procedure, die van toepassing is op de landbouwers.

De procedure van doorstart van de beroepsactiviteiten is bedoeld voor de individuele ondernemers – natuurlijke personen – die geen werknemers in dienst hebben en van wie de activa minder dan een bepaalde drempel bedragen. Individuele ondernemers met beperkte aansprakelijkheid – in Frankrijk bekend als “*entrepreneurs individuels à responsabilité limitée*” (EIRL) – kunnen er geen gebruik van maken.

Deze procedure is ingegeven door die in verband met het persoonlijk herstel (in het kader van de procedures inzake overmatige schuldenlast bij particulieren).

De schuldenaar krijgt de mogelijkheid om snel weer aan de slag te kunnen, dankzij een kwijtschelding van de schulden, zonder gebruik te maken van een gerechtelijke vereffening.

Om de opening van deze procedure te vragen gelden de volgende voorwaarden:

— de schuldenaar moet in staat van staking van betaling zijn en het hertel van zijn activiteiten moet kennelijk onmogelijk zijn;

— de schuldenaar mag niet het voorwerp zijn van een lopende procedure van gerechtelijke vereffening of een *procès prud’homal*;

— de schuldenaar mag in de vijf jaren vóór de aanvraag niet het voorwerp geweest zijn van een gerechtelijke vereffening wegens onvoldoende activa;

— de schuldenaar mag de afgelopen zes maanden geen enkele werknemer hebben gehad;

— de activa van de schuldenaar mogen niet meer dan 5 000 euro bedragen.

— les membres de la famille de l’exploitant agricole peuvent se porter acquéreurs des actifs en liquidation judiciaire;

— en ce qui concerne le bail rural, le bailleur, son conjoint ou l’un de ses descendants peuvent être autorisés à reprendre le bail.

3.3. Le rétablissement professionnel

Il s’agit d’une nouvelle procédure, applicable aux exploitants agricoles.

Le rétablissement professionnel est destinée aux entrepreneurs individuels, personnes physiques, qui n’ont pas de salarié et dont l’actif est inférieur à un certain seuil. Les entrepreneurs individuels à responsabilité limitée (EIRL) ne peuvent pas en bénéficier.

Inspirée du rétablissement personnel des procédures de surendettement des particuliers, elle offre au débiteur une possibilité de rebondir rapidement en le faisant bénéficier d’un effacement des dettes, sans recourir à une liquidation judiciaire.

Pour demander l’ouverture de cette procédure, le débiteur doit:

— être en état de cessation des paiements et son redressement manifestement impossible;

— ne pas faire l’objet d’une procédure de liquidation judiciaire ou d’un *procès prud’homal* en cours;

— ne pas avoir fait l’objet d’une liquidation judiciaire clôturée pour insuffisance d’actif, dans les cinq ans précédant la demande;

— n’avoir employé aucun salarié au cours des six derniers mois;

— détenir un actif dont la valeur est inférieure à 5 000 euros.

B. Uiteenzetting van mevrouw Morgane Guenégues (*Solidarité Paysans*)

Solidarité Paysans zet zich sinds 1985 in voor landbouwersgezinnen (begeleiding, belangenbehartiging en aanpak van overmatige schuldenlast) en voor het behoud van de werkgelegenheid in die sector. *Solidarité Paysans* is een vereniging die ter zake dus expertise heeft opgebouwd.

De moeilijkheden van die gezinnen worden in al hun facetten benaderd. De begeleiding wordt gedaan door een tandem (een vrijwilliger en een werknemer) en er wordt veel werk verricht in netwerkverband. Bovendien worden ook collectieve acties georganiseerd, waarbij de aangeslotenen worden betrokken.

De vereniging telt ongeveer 1 000 vrijwilligers en 80 werknemers, die allen ten dienste staan van landbouwers in moeilijkheden. Jaarlijks worden 3 000 landbouwersgezinnen begeleid in de 64 departementen waar de vereniging actief is. Nagenoeg 70 % van de begeleide bedrijven zetten hun activiteit voort.

Een kort overzicht van de resultaten van de activiteiten van *Solidarité Paysans* in Bretagne (2015):

- 79 % van de bedrijven bleef bestaan;
- 276 volwaardige arbeidskrachten gered;
- veel indirecte banen gered;
- in drie departementen in Bretagne werden 266 gezinnen begeleid;
- 159 gezinnen kregen economische, juridische en sociale ondersteuning;
- 49 gezinnen in minnelijke schikking;
- 5 dossiers *post*-minnelijke schikkingen;
- 18 dossiers gerechtelijke minnelijke schikking;
- 9 dossiers gerechtelijk herstel;
- 12 dossiers gerechtelijke vereffening;
- 5 gezinnen in *post*-gerechtelijke vereffening;
- een netwerk van 90 vrijwilligers en 6,17 VTE in loondienst.

Het landbouwmilieu wordt gekenmerkt door een sterke onderlinge verwevenheid van gezin en beroep, en de overdracht van activiteiten van de ene generatie naar de volgende speelt er sterk. De landbouwers leven doorgaans geïsoleerd, maar hebben ook te maken met sterke concurrentie om landbouwgrond aan te kopen. Al die kenmerken, naast financiële druk, maken dat landbouwers belangrijke zaken verwaarlozen om de dringendste noden te lenigen. Dit veroorzaakt een sneeuwbaaleffect en maakt de problemen alleen maar

B. Exposé de Mme Morgane Guenégues (*Solidarité Paysans*)

Solidarité Paysans a fondé sa légitimité – depuis 1985 – sur le traitement de l'endettement, l'accompagnement et la défense des familles d'agriculteurs et la préservation de l'emploi.

Les difficultés sont abordées dans leur globalité, l'accompagnement est assuré par un binôme bénévole-salarié et repose sur un large travail en réseau. Des actions collectives impliquant les adhérents sont par ailleurs également mises sur pied.

L'association compte près de 1 000 bénévoles et 80 salariés au service des agriculteurs en difficultés. 3 000 familles d'agriculteurs sont accompagnées chaque année dans les 64 départements où l'association est présente. Près de 70 % des entreprises suivies poursuivent leur activité.

En ce qui concerne les résultats de l'action de l'association en Bretagne (2015):

- 79 % d'entreprises maintenues;
- 276 UTH (unité de travail humain) préservées;
- de nombreux emplois indirects préservés;
- 266 familles accompagnées sur 3 départements bretons;
- 159 familles en appui économique, juridique et social;
- 49 familles en négociations amiables;
- 5 suivis *post* amiable;
- 18 règlements amiables judiciaires;
- 9 redressements judiciaires;
- 12 liquidations judiciaires;
- 5 familles en *post*-liquidation judiciaire
- un réseau de 90 bénévoles et 6,17 équivalents temps plein salariés.

Le milieu agricole est caractérisé par une forte interpénétration des dimensions familiales et professionnelles et revêt une dimension intergénérationnelle. Les agriculteurs sont en général isolés et soumis à une forte concurrence concernant le foncier. Ces caractéristiques et les pressions financières amènent les exploitants à négliger des postes importants pour privilégier l'urgence. Cela crée un effet boule de neige et aggrave les problèmes. Des procédures de prévention sont essentielles pour leur permettre de prendre du recul

erger. Preventieprocedures zijn noodzakelijk om de landbouwers in staat te stellen de nodige afstand te nemen van hun situatie en de controle die ze zijn kwijtgeraakt, terug te vinden.

Ook als een stopzetting van de activiteit op termijn onafwendbaar is, kunnen de betrokkenen dankzij de procedures de tijd nemen om hun toekomst te aanvaarden en voor te bereiden. Een landbouwer die beslist te stoppen, doet dat dan in gunstiger omstandigheden en kan de stopzetting van zijn activiteit organiseren. Ook de schuldeisers hebben daar trouwens belang bij.

De verscheidenheid aan procedures – van de minnelijke aanzuiveringsregeling tot de herstel- en de vrijwaringsprocedure – bevordert onderhandelingen doordat de krachtverhoudingen opnieuw in evenwicht worden gebracht. De schuldeisers verkiezen een minnelijke aanzuiveringsregeling dan dat het bedrijf in gerechtelijke vereffening of herstel gaat.

De moeilijkheden kunnen alleen worden opgelost door middel van alomvattende en collectieve oplossingen. De financiële maatregelen moeten hand in hand gaan met een technische en economische reflectie om de rendabiliteit van de bedrijven te kunnen verbeteren (meer bepaald via het verbeteren van de melkqualiteit, het opvolgen van de veestapel en het vernieuwen van de koeienpopulatie - het duurt twee en een half jaar om een vaars te kweken -, alsook het slagstelsel aanpassen en optimaliseren om de kosten te beperken); er kunnen dus verschillende campagnes noodzakelijk zijn.

Landbouwbedrijven worden gekenmerkt door een langzaam investeringsverloop, wat betekent dat de aflossingen, in vergelijking met een commercieel bedrijf, op een veel langere termijn gebeuren. De vrijgekomen inkomsten vallen doorgaans lager uit, rekening houdend met de bedragen die moeten worden ingezet. De verkoopprijzen van hun producten worden echter almaar volatieler. De bedrijven krijgen het daardoor financieel vaak uitermate moeilijk: de leveranciersschulden lopen momenteel heel hoog op - van 1 500 tot 120 000 euro voor veevoer; in een recent dossier bedroegen de passiva buiten de bank om 188 000 euro.

Voor het herstel van een bedrijf zijn deze maatregelen absoluut noodzakelijk:

- een waaier aan procedures om de schuldenlast aan te pakken;
- een observatieperiode op basis van een teeltcyclus (— met andere woorden tot 18 maanden);
- opschorting van betaling;

par rapport à leur situation et retrouver une maîtrise qui a été perdue.

Même lorsqu'un arrêt d'activité est à terme inévitable, les procédures permettent de donner aux personnes le temps d'accepter et de préparer leur avenir. Un agriculteur qui décide d'arrêter le fait dans des conditions plus favorables et organise son arrêt d'activité. Les créanciers y ont par ailleurs eux aussi intérêt.

La pluralité des procédures, du règlement amiable aux procédures de redressement ou de sauvegarde, favorise la négociation en rééquilibrant les rapports de force. Les créanciers eux-mêmes préfèrent collaborer à l'amiable que de voir placer l'entreprise en liquidation judiciaire ou en redressement.

Pour résoudre les difficultés, les solutions doivent être globales et collectives. Les mesures financières doivent être accompagnées d'une réflexion technique et économique pour permettre l'amélioration de la rentabilité des exploitations (comme, par exemple, travailler sur la qualité du lait, le suivi du troupeau, et assurer le renouvellement des vaches, sachant qu'il faut deux ans et demi pour élever une génisse; ou encore, modifier et optimiser l'assolement pour réduire les coûts, plusieurs campagnes pouvant être nécessaires).

Les entreprises agricoles sont caractérisées par la rotation lente des investissements, ce qui signifie qu'en comparaison d'une entreprise commerciale, l'amortissement est beaucoup plus long. Les revenus dégagés sont généralement plus faibles au regard des capitaux à engager. Or les prix sont de plus en plus volatiles. De sorte que la trésorerie des exploitations est souvent exsangue: les dettes fournisseurs sont aujourd'hui très élevées, pouvant varier de 1 500 à 120 000 euros pour les aliments; dans un dossier récemment suivi, le passif hors banque atteignait 188 000 euros.

Les mesures indispensables au redressement d'une exploitation:

- une pluralité des procédures possibles pour traiter l'endettement;
- une période d'observation calquée sur un cycle cultural (soit jusqu'à 18 mois);
- une suspension des paiements;

- opschorting van vervolging;
- een vrij lange looptijd van het plan.

- une suspension des poursuites;
- une durée de plan assez longue.

Franse wet	Wetsvoorstel DOC 54 0676/001
Externe actoren: — benoeming van een gerechtelijk gemachtigde die optreedt als vertegenwoordiger van de schuldeisers, commissaris voor de tenuitvoerlegging van het plan of vereffenaar; — benoeming van een bewindvoerder; — benoeming van een rechter-commissaris; — mogelijkheid voor de belangrijkste schuldeisers om als controleur in de procedure te worden aangewezen	Externe actoren: benoeming van een bemiddelaar, een vertrouwenspersoon of een gerechtelijk /technisch deskundige
Opschorting van betalingen: de Franse wet voorziet in een bevrozing, gedurende de periode van observatie, van de schulden die vóór de opening van de procedure zijn ontstaan en in een dividend dat op de verjaardag van het plan wordt uitbetaald	Opschorting van betalingen: het wetsvoorstel voorziet niet in een dergelijke maatregel
Opschorting van de loop van de interesten: de interesten die voortvloeien uit leningovereenkomsten met een duur van één jaar of meer, of uit overeenkomsten met uitstel van betaling van één jaar of meer blijven lopen, ook tijdens de observatieperiode	Opschorting van de loop van de interesten: alle interesten van alle schuldvorderingen worden opgeschort
Opschorting van de middelen van tenuitvoerlegging: de middelen van tenuitvoerlegging worden opgeschort, alsook de vorderingen tot ontbinding van een overeenkomst wegens niet-betaling. De overdrachten van schuldvorderingen blijven uitwerking hebben	Opschorting van de middelen van tenuitvoerlegging: de uitwerking van de overdracht van schuldvorderingen wordt opgeschort
Plaats van de gerechtsinstanties bij de opstelling van het plan: een bewindvoerder wordt aangewezen om de schuldenaar bij het beheer bij te staan of te vertegenwoordigen en hem bij de opstelling van een plan bij te staan, als de onderneming meer dan 150 werknemers telt en een omzet van meer dan 20 miljoen euro heeft. In de andere gevallen is die aanwijzing facultatief. Bij ontstentenis van een bewindvoerder, beheert de schuldenaar de onderneming en legt zijn planvoorstellen voor.	Plaats van de bemiddelaar en de schuldeisers bij de opstelling van het plan: de bemiddelaar neemt kennis van de door de schuldenaar opgestelde plannen en bepaalt met hem een algemeen onderhandelingsplan
Bevoegdheden van de rechtbank ten aanzien van de vaststelling van het plan: De rechter kan betalingstermijnen opleggen maar geen kwijtschelding van schuld, met inbegrip van de interesten. Het plan treedt in werking op de verjaardag ervan. De volgende maatregelen zijn identiek: de looptijd van het plan, de betaling van de schuldvorderingen tot 500 euro en een dividend dat lager mag zijn dan 5 % van het passiefbedrag.	Bevoegdheden van de rechtbank ten aanzien van de vaststelling van het plan: Bij ontstentenis van instemming vanwege de schuldeisers zal de rechter een plan vaststellen dat de volgende maatregelen bevat: — de verlaging van de overeengekomen rentevoet tot de wettelijke rentevoet — de opschorting van de gevolgen van de zakelijke zekerheden, alsmede de opschorting van de uitwerking van de overdrachten van schuldvordering — de gehele of gedeeltelijke kwijtschelding beperkt tot de moratoire interesten, vergoedingen en kosten — een progressief dividend dat minder dan 5 % mag bedragen
<i>Nota bene: in de Franse wet is bij vereffening of gerechtelijk herstel niet voorzien in de opheffing van de borgstellingen.</i>	

<i>loi française</i>	<i>proposition de loi DOC 54 0676</i>
<i>Intervenants extérieurs:</i> — Nomination d'un mandataire judiciaire exerçant la fonction de représentant des créanciers, commissaire à l'exécution du plan ou liquidateur; — Nomination d'un administrateur; — Nomination d'un juge-commissaire; — Possibilité pour les principaux créanciers de demander à être nommé contrôleur dans la procédure	<i>Intervenants extérieurs:</i> Nomination d'un médiateur ou d'une personne de confiance ou d'un expert judiciaire technique
<i>Suspension des paiements:</i> La loi française prévoit un gel pendant la période d'observation des dettes nées avant l'ouverture de la procédure et un dividende versé à la date anniversaire du plan	<i>Suspension des paiements:</i> Cette mesure n'est pas prévue par la proposition de loi
<i>Suspension des intérêts:</i> Les intérêts résultant de contrats de prêt conclus pour une durée égale ou supérieure à un an ou de contrats assortis d'un paiement différé d'un an ou plus continuent à courir, y compris pendant la période d'observation	<i>Suspension des intérêts:</i> Tous les intérêts de toutes les créances sont suspendus
<i>Suspension des voies d'exécution:</i> Les voies d'exécution sont suspendues mais également les actions en résolution d'un contrat pour défaut de paiement Les cessions de créances continuent de produire effet	<i>Suspension des voies d'exécution:</i> Les effets des cessions de créances sont suspendus
<i>Place des organes de justice dans l'élaboration du plan:</i> Un administrateur est nommé pour assister ou représenter le débiteur dans la gestion et l'assister dans l'élaboration d'un plan lorsque les entreprises disposent de plus de 150 salariés et 20 millions de chiffres d'affaires. Dans les autres cas, cette nomination est facultative. En l'absence d'administrateur, c'est le débiteur qui gère l'entreprise et soumet ses propositions de plan	<i>Place du médiateur et des créanciers dans l'élaboration du plan:</i> Le médiateur prend connaissance des plans établis par le débiteur et définit avec lui un plan global de négociation
<i>Pouvoirs du tribunal au regard de l'adoption du plan:</i> Le juge peut imposer des délais de paiements mais pas de remise de dette, y compris des intérêts. Le plan prend effet à sa date anniversaire. Sont identiques les mesures concernant la durée du plan, le paiement des créances jusqu'à 500 euros et un dividende pouvant être inférieure à 5 % du montant du passif	<i>Pouvoirs du tribunal au regard de l'adoption du plan:</i> A défaut d'accord des créanciers, le juge pourra adopter un plan comprenant les mesures suivantes: — La réduction du taux d'intérêts conventionnel au taux d'intérêts légal — La suspension de l'effet des sûretés réelles et la suspension de l'effet des cessions de créances — La remise totale ou partielle limitée aux intérêts moratoires, indemnités et frais — Un dividende progressif pouvant être inférieur à 5 % du montant du passif
NB: la levée des cautions n'est pas prévue dans la loi française, en liquidation ou en redressement judiciaire	

Een van de procedures waarop de landbouwers in moeilijkheden het vaakst een beroep doen, is de minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven; die procedure is snel, soepel, vertrouwelijk en toegankelijk voor de ondernemingen die in staat van staking van betaling verkeren. Dankzij die aanzuiveringsregeling wordt de financiële situatie tot in de puntjes ontleed en kan er een rechtsgeldig akkoord tot stand komen.

Vergelijkingspunten tussen de Franse wet en wetsvoorstel DOC 54 0676/001

Er is voorzien in bepaalde vertragingsmechanismen bij de implementering van de Franse herstel- of vrijwaringsprocedures.

De opschorting van betaling betreft niet:

— de overdracht van schuldvorderingen in het kader van de wet-Dailly, het beslag met toewijzing of de overdracht van schuldvordering;

— de compensatie van de samenhangende schuldvorderingen;

— de warrants op de oogst hebben uitwerking bij de verkoop van de oogst.

Bovendien kunnen de goederen die worden verkocht met een beding van eigendomsvoorbehoud worden opgeëist. Schuldeisers nemen kennelijk meer en meer hun toevlucht tot dergelijke garanties.

De toegang tot bankfinanciering voor de ondernemingen waarop dergelijke procedures worden toegepast, is uiteraard vrij moeilijk. De procedurekosten zijn overigens hoog.

De Belgische en Franse procedures hebben dezelfde doelstellingen:

— een einde maken aan de bedrijfsactiviteit;

— het beroepsvermogen van de schuldenaar te gelde maken, door een algemene of afzonderlijke afstand van zijn rechten en goederen.

Nochtans berusten ze elk op een ander logica.

In Frankrijk wordt aan de schuldenaar de bewindvoering over zijn vermogen onttrokken door de rechtbank en wordt het in handen gegeven van een vereffenaar, die de activa dient te verkopen. De vereffenaar moet de activa tegen de best mogelijke prijs verkopen, het passief nagaan en de geldmiddelen over de schuldeisers

Parmi les principales procédures utilisées par les agriculteurs en difficulté, on citera le règlement amiable agricole, qui se caractérise par sa rapidité, sa souplesse, sa confidentialité, le fait qu'il est accessible aux entreprises en état de cessation des paiements. Il permet une mise à plat de la situation financière et peut aboutir à un accord encadré juridiquement.

En ce qui concerne les points de comparaison entre la loi française et la proposition de loi DOC 54 0676:

Certains freins sont prévus dans la mise en œuvre des procédures française de redressement et de sauvegarde.

La suspension des paiements ne concerne pas:

— les cessions de créances DAILLY, les saisies attribution ou les cessions de créance;

— la compensation des créances connexes;

— les warrants sur récolte produisent leur effet à la vente de la récolte.

En outre, les biens vendus avec clause de réserve de propriété peuvent être revendiqués. On observe que les créanciers recourent de plus en plus à ces garanties.

L'accès au financement bancaire des entreprises bénéficiant de ces procédures est naturellement assez difficile. Les coûts de procédure sont par ailleurs élevés.

Les procédures belges et françaises se voient assigner des objectifs identiques:

— mettre fin à l'activité de l'exploitation;

— réaliser le patrimoine du débiteur par une cession globale ou séparée de ses droits et de ses biens.

Cependant elles reposent sur deux logiques distinctes:

En France, le débiteur est juridiquement dessaisi de l'administration de son patrimoine au profit d'un liquidateur chargé de réaliser les actifs. Le liquidateur doit réaliser au mieux les actifs, vérifier le passif et répartir les fonds entre les créanciers en fonction d'un ordre prenant en compte la hiérarchie de leurs droits et de leur

spreiden volgens een rangorde die rekening houdt met de hiërarchie van hun rechten en van hun waarborgen (plan met het oog op de overdracht of afzonderlijke verkoop uit de hand van de goederen). Indien de activa niet volstaan, zal de procedure kunnen worden beëindigd wegens gebrek aan toereikende activa. Behalve in uitzonderingsgevallen zullen de schuldeisers na de beëindiging niet langer de schuldenaar kunnen vervolgen.

Het begrip “onderhandelingen met de schuldeisers” verdwijnt. De vervolging wordt opgeschort, maar de interesten van de schuldvorderingen van één jaar en langer blijven doorlopen.

De Belgische regeling berust veeleer op een logica van onderhandelde vereffening, via de benoeming van een vereffenaar die ermee is belast in overleg met de schuldenaar een vereffeningsplan uit te werken en met de schuldeisers te onderhandelen.

Die regeling berust op de verkoop van het landbouwbedrijf uit de hand of via een overdrachtplan en op onderhandelingen met de schuldeisers.

Er kan een plan worden voorgesteld dat met name in uitzicht stelt dat de bij overeenkomst vastgelegde intrestvoeten worden teruggebracht tot de wettelijke intrestvoet, ofwel dat een volledige of gedeeltelijke schuldkijschelding plaatsvindt, waarbij een progressief dividend van minder dan 5 % kan gelden.

Bij de Belgische regeling zal de rechtbank, als de schuldeisers geen toestemming hebben verleend, een plan kunnen opleggen. Wanneer de schulden de professionele activa overtreffen, kan de rechtbank de verschoonbaarheid uitspreken en zullen de borgstellingen worden opgeheven.

Die aanpak is interessant: in dat verband heeft de schuldenaar er immers belang bij dat zijn beroepsvermogen zo hoog mogelijk wordt gevaloriseerd. Voorts zal die benadering de vrijwaring van de woning en van het gezin bevorderen.

In Frankrijk sluit de minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven het nauwst aan bij de procedure waarin wetsvoorstel DOC 54 0676/001 voorziet. Die regeling wordt door de verenigingen aangewend om in overleg met de schuldeisers te onderhandelen over een stopzetting van de activiteit. Voorts biedt ze de mogelijkheid de gezinswoning te vrijwaren, de activa beter te valoriseren ten behoeve van de schuldeisers en zeer hoge procedurekosten te voorkomen.

garanties (plan de cession ou vente séparée des biens de gré à gré). À défaut d'actifs suffisants, la procédure pourra être clôturée pour insuffisance d'actifs. Les créanciers ne pourront plus, sauf exception, poursuivre le débiteur après la clôture.

La notion de négociation avec les créanciers disparaît. Les poursuites sont suspendues mais les intérêts des créances d'un an et plus continuent de courir.

Le dispositif belge repose davantage sur une logique de liquidation négociée, via la nomination d'un liquidateur chargé d'établir en concertation avec le débiteur un plan de liquidation et de négocier avec les créanciers.

Ce dispositif repose sur la vente de l'exploitation de gré à gré ou par le biais d'un plan de cession et la négociation avec les créanciers.

Un plan peut être proposé qui peut notamment prévoir la réduction des taux d'intérêts conventionnels au taux d'intérêt légal, une remise des dettes totale ou partielle, un dividende progressif pouvant être inférieur à 5 %.

Dans le dispositif belge, le tribunal pourra imposer un plan à défaut d'accord des créanciers et, si les dettes sont supérieures à l'actif professionnel, le tribunal pourra accorder l'excusabilité et les cautions seront levées.

Cette approche est intéressante: dans ce cadre, le débiteur a en effet intérêt à la meilleure valorisation de son patrimoine professionnel. Elle favorisera par ailleurs la préservation du logement et de la famille.

En France, la procédure qui se rapproche le plus de celle de la proposition de loi 54 0676 est le règlement amiable agricole, qui est utilisé par les associations pour négocier un arrêt d'activité en concertation avec les créanciers. Elle permet également de préserver la maison familiale, d'obtenir une meilleure valorisation des actifs pour les créanciers et d'éviter des coûts de procédure très élevés.

II. — GEDACHTEWISSELING

A. Vragen van de leden

Mevrouw Rita Gantois (N-VA) wijst erop dat landbouwbedrijven in moeilijkheden in België een beroep kunnen doen enerzijds op de WCO-wet en anderzijds op de wetgeving collectieve schuldenregeling. Op het eerste zicht lijkt de Franse wetgeving te leiden tot nog langere en nog complexere procedures. De Belgische landbouwers hebben lang geijverd om onder de toepassing van de WCO-wetgeving te kunnen vallen: zij pleit ervoor om dit zo te houden en geen nieuwe procedure of geen nieuwe wetgeving in te voeren. Het probleem is namelijk onder meer dat het hier slechts één enkele beroepscategorie betreft zodat er een risico ontstaat op discriminatie. Bovendien moeten landbouwers wordt soms worden aangemoedigd om uit te landbouw te stappen en een nieuwe toekomst te zoeken. Zij besluit dat we selectief moeten zijn met betrekking tot welke exploitaties we kunnen helpen en welke niet.

De heer Frank Wilrycx (Open VLD) vraagt of de sprekers beschikken over cijfermatige resultaten voor elk van de geschetste procedures. Daarnaast stelt hij vast dat de geschetste procedures betrekking hebben op landbouwbedrijven: gelden deze procedures ook voor klassieke ondernemingen? Valt bijvoorbeeld ook de tuinbouw in de visserijsector onder deze wetgeving? Ten slotte vraagt spreker of verbeteringen op vereenvoudigingen van deze procedures mogelijk zijn?

Mevrouw Caroline Cassart (MR) benadrukt dat ze als lid van het Waals Parlement gedurende 10 jaar, aandacht kreeg voor wat er gebeurt met de Belgische landbouwexploitaties, en meer bepaald de gevolgen van de crisis.

Vooreerst heeft zij bedenkingen bij het feit dat deze procedures een duurtijd hebben die tot 15 jaar kan oplopen: dit is toch wel een zeer lange periode ook voor de betrokken landbouwfamilies. Zij benadrukt verder dat dergelijke moeilijkheden aan elke landbouw onderneming kunnen overkomen, soms is het gewoon een kwestie van geluk hebben. Ten slotte zeggen sprekers dat deze procedures tot 80 % slaagkans hebben maar daarnaast tonen statistieken toch, zowel in België als in Frankrijk een sterk dalende tendens in het aantal landbouwexploitaties: hoe zijn deze beide vaststellingen met elkaar te rijmen?

Voorzitter Jean-Marc Delizée (PS) ziet een doorslaggevende rol weggelegd voor de preventie: zo moeten de sector en de betrokkenen worden gesensibiliseerd:

II. — ÉCHANGE DE VUES

A. Questions des membres

Mme Rita Gantois (N-VA) souligne qu'en Belgique, les entreprises agricoles en difficulté peuvent faire appel, d'une part, à la loi LCE et, d'autre part, à la législation relative au règlement collectif de dettes. À première vue, la législation française semble entraîner des procédures encore plus longues et encore plus complexes. Les agriculteurs belges se sont longtemps battus pour pouvoir relever de la législation LCE: la membre préconise de maintenir ce régime en l'état et de ne pas instaurer de nouvelle procédure ni de nouvelle législation. En effet, l'un des problèmes qui se posent est que ces procédures ne concernent qu'une seule catégorie professionnelle et qu'elles induisent par conséquent un risque de discrimination. En outre, les agriculteurs doivent parfois être encouragés à quitter le secteur agricole et à envisager une reconversion. Elle conclut qu'il faut sélectionner prudemment quelles entreprises peuvent être aidées ou pas.

M. Frank Wilrycx (Open VLD) demande si les orateurs disposent de résultats chiffrés pour chacune des procédures évoquées. Il constate par ailleurs que ces procédures concernent les entreprises agricoles: s'appliquent-elles également aux entreprises classiques? Les secteurs de l'horticulture et de la pêche, par exemple, ressortissent-ils également à cette législation? L'intervenant demande enfin si ces procédures sont susceptibles d'être perfectionnées ou simplifiées.

Mme Caroline Cassart (MR) précise que son passage de dix ans au Parlement wallon l'a sensibilisée au sort des exploitations agricoles belges et, plus précisément, aux conséquences de la crise.

Elle émet en premier lieu des réserves sur le fait que ces procédures ont une durée pouvant aller jusqu'à 15 ans: il s'agit tout de même d'une période très longue, y compris pour les familles d'agriculteurs concernées. Elle ajoute que ces difficultés peuvent survenir dans n'importe quelle entreprise agricole, c'est parfois une simple question de chance. Enfin, les orateurs affirment que ces procédures présentent un taux de réussite allant jusqu'à 80 %, tout en montrant des statistiques qui reflètent tout de même, tant en France qu'en Belgique, une nette tendance à la baisse dans le nombre d'exploitations agricoles. Comment ces deux constats sont-ils conciliables?

M. Jean-Marc Delizée (PS), président, relève le rôle prépondérant de la prévention en la matière: ainsi, il faut sensibiliser le secteur et les intéressés, ce qui suppose

hiervoor is openheid nodig en bovendien gaat het om een zogenaamde “*travail de proximité*”, die hoewel het niet gaat om een federale bevoegdheid, toch zeer reëel is.

Daarna stelt men vast dat hoe meer stroomopwaarts in de procedure wordt ingegrepen hoe meer kans bestaat om de onderneming te redden.

De spreker gaat vervolgens in op het zogenaamde “*mandat ad hoc*”: deze rechtsfiguur is in België niet voorzien, wat is hiervan de meerwaarde? In elk geval dateert de Franse basiswetgeving van 1988 en werd deze geleidelijk verder aangevuld en verbeterd.

De organisatie van mevrouw Guenégues zou een 1000-tal vrijwilligers tellen in Frankrijk: welke zijn de rol en de taken van deze vrijwilligers?

Wat de resultaten van deze procedures betreft, moet men hoe dan ook vaststellen dat het aantal exploitaties overal daalt. De spreker stelt vast dat er een slaagkans bestaat van 80 % maar vraagt of bijgevolg het ritme van het aantal stopzettingen in Frankrijk trager verloopt dan in België?

Vervolgens stelt de spreker vast dat de termijn van 15 jaar een maximumtermijn is wanneer men alle verschillende procedures samenvoegt: bestaat er echter ook een minimale en een gemiddelde termijn? Wanneer de met schulden overlast kampende landbouwer vijftien jaar nodig heeft om een oplossing voor zijn problemen uit te werken, des te beter, immers leningen lopen vaak ook over 10, 15 of 20 jaar. Kan men zeggen dat na 15 jaar de problemen meestal zijn opgelost?

Wat zijn eigen wetsvoorstel DOC 676/001 betreft, merkt de voorzitter op dat de collectieve schuldenregeling (wet van 1998) in 90 % van de gevallen geen oplossing biedt voor de landbouwer met schulden overlast. Daarnaast is de WCO-wet slechts sinds 2013 toegankelijk voor natuurlijke personen maar lijkt dit ook geen oplossing te bieden voor de specifieke problemen van de landbouw.

B. Antwoorden van de sprekers

Mevrouw Bessaguet antwoordt dat de minnelijke aanzuiveringsregeling, onder gerechtelijk toezicht, voor landbouwbedrijven, eigen is aan de Franse landbouwsector. De Franse wetgever heeft daar dan nog het zogenaamde *ad hoc*-mandaat toegevoegd, (tot dan toe voorbehouden aan handelsvennootschappen), met

une certaine ouverture et un travail de proximité. Même s’il ne s’agit pas d’une compétence fédérale, le problème est bien réel.

On constate par ailleurs que plus on intervient en amont de la procédure, plus on a de chances de sauver l’entreprise.

L’intervenant se penche ensuite sur le “*mandat ad hoc*”. Quelle est la plus-value de cette figure juridique qui n’existe pas en Belgique? La législation française de base date de 1988. Elle a été complétée et améliorée au fil du temps.

L’organisation de Mme Guenégues compterait un millier de bénévoles en France. Quels sont le rôle et les missions de ces bénévoles?

En ce qui concerne les résultats de ces procédures, force est de constater que la diminution du nombre d’exploitations est un phénomène généralisé. Il y a un taux de réussite de 80 %. L’intervenant demande s’il s’ensuit que le nombre de cessations d’activités augmente moins vite en France qu’en Belgique.

L’intervenant relève ensuite que le délai de 15 ans est le délai maximum si on additionne toutes les procédures. Mais existe-t-il également un délai minimum et un délai moyen? Même s’il faut quinze ans à un agriculteur surendetté pour trouver une solution à ses problèmes, ce n’est pas grave. En effet, les emprunts portent souvent, eux aussi, sur des périodes de 10, 15 ou 20 ans. Peut-on dire que dans la plupart des cas, les problèmes sont résolus après 15 ans?

En ce qui concerne la proposition de loi numéro 676 qu’il a déposée, le président souligne que dans 90 % des cas, le règlement collectif de dettes (loi de 1998) n’offre pas de solution à l’agriculteur surendetté. Par ailleurs, ce n’est que depuis 2013 que les personnes physiques peuvent, elles aussi, se prévaloir de la loi sur la continuité des entreprises, qui ne semble du reste pas pouvoir apporter de réponse aux problèmes spécifiques du secteur de l’agriculture.

B. Réponses des orateurs

Mme Bessaguet répond que le règlement amiable agricole sous tutelle judiciaire est spécifique au secteur agricole français. Le législateur français y a encore ajouté le mandat *ad hoc* (réservé jusqu’alors aux sociétés commerciales), en vue d’une prévention en amont, afin de trouver le plus rapidement possible des solutions

het oog op de preventie “stroomopwaarts”, teneinde zo vroeg mogelijk oplossingen te vinden om drama's, waarbij vaak het familiale vermogen wordt aangepast, te vermijden.

De termijn van 15 jaar lijkt volgens de spreker goed aangepast aan de landbouwcontext (familiale goederen); zodoende heeft de exploitant onder meer ook voldoende tijd om andere oplossingen onder ogen te zien en worden ook de terugbetalingslasten beter gespreid.

Een belangrijk element is wel de leeftijd van de landbouwer op het ogenblik dat de regeling wordt toegekend: indien de betrokken landbouwer op pensioen gaat tijdens de uitvoering van de regeling stelt zich wel een probleem.

De spreekster bevestigt dat ongeveer 80 % van de voornoemde minnelijke aanzuiveringen tot succes leidt. Zij hoopt dat men een identiek slaagpercentage zal realiseren voor het zogenaamde “mandaat *ad hoc*”, dat pas sinds 1 juli 2014 van kracht is.

Mevrouw Guenégues merkt op dat “Solidarité Paysans” een vereniging is waarin loontrekkenden en vrijwilligers nauw samenwerken; elk jaar wordt een collectief vormingsprogramma voor alle medewerkers op touw gezet, onder meer over deze collectieve regelingen maar bijvoorbeeld ook over het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Op deze manier wordt een “*travail de proximité*” mogelijk over het gehele Franse grondgebied.

In verband met het succes van deze procedure(s) in termen van behoud van landbouwbedrijven merkt de spreekster op dat niet alle stopzettingen van activiteit plaatsvinden via deze procedures: vele exploitanten beslissen te stoppen buiten elk (reglementair) kader. Wel is er, wat stopzetting betreft, een belangrijk ontradend element in de genoemde collectieve regelingen. Voor de spreekster is onderhandelen de beste, maar niet de natuurlijke weg, en om collectief te kunnen gebeuren moet dit worden georganiseerd.

Het aantal exploitaties daalt, echter niet enkel door deze regelingen en de gewone stopzettingen “buiten kader”, maar ook doordat landbouwbedrijven zich transformeren in vennootschappen en zich verenigen. Het belangrijkste is dat de landbouwer zelf beslist: zo zijn er landbouwers die een regeling hebben die loopt en dan na vijf jaar beslissen om zich te heroriënteren en bijvoorbeeld de landbouw te verlaten.

Wat de looptijd van het plan betreft, herhaalt de spreekster dat de zogenaamde installatielening ook een looptijd heeft van 12 jaar. Daarnaast gaat het vaak

pour éviter des drames, dans le cadre desquels le patrimoine familial est souvent modifié.

L'oratrice estime que le délai de quinze ans semble bien adapté au contexte agricole (biens familiaux); cela permet notamment aussi de donner suffisamment de temps à l'exploitant pour étudier d'autres solutions et de mieux étaler les charges de remboursement.

Un élément important est cependant l'âge de l'agriculteur au moment où il est soumis au règlement: si l'agriculteur concerné part à la retraite pendant l'exécution du règlement, cela pose problème.

L'oratrice confirme qu'environ 80 % des règlements amiables précités sont couronnés de succès. Elle espère que le pourcentage de réussite sera identique pour le mandat *ad hoc*, qui n'est en vigueur que depuis le 1er juillet 2014.

Mme Guenégues fait remarquer que “Solidarité Paysans” est une association au sein de laquelle des salariés et des volontaires collaborent étroitement; chaque année, un programme de formation collectif est mis sur pied pour tous les collaborateurs, notamment en ce qui concerne ces règlements collectifs, mais aussi, par exemple, la politique agricole commune. Cela permet de réaliser un travail de proximité sur l'ensemble du territoire français.

Quant au succès de ces procédures en termes de pérennité des entreprises agricoles, l'oratrice fait observer que toutes les cessations d'activité ne passent pas par ces règlements: de nombreux exploitants décident d'arrêter indépendamment de tout cadre (réglementaire). Les règlements collectifs cités comportent pourtant un élément dissuasif important en matière de cessation. Aux yeux de l'oratrice, la voie de la négociation, quoique non naturelle, est la meilleure mais doit être organisée pour devenir collective.

Le nombre d'exploitations est en baisse, et ce n'est pas seulement à cause de ces règlements et des cessations ordinaires “hors cadre”: c'est également dû au fait que les entreprises agricoles se transforment en sociétés et s'associent. Le plus important est que la décision émane de l'agriculteur: certains ont souscrit à un règlement et décident, après cinq ans, de se réorienter et de quitter l'agriculture, par exemple.

En ce qui concerne la durée du plan, l'oratrice répète que le prêt dit “d'installation” a également une durée de 12 ans. En outre, il s'agit souvent d'un passif

om een zeer omvangrijk passief dat niet in enkele jaren kan worden aangezuiverd, in het algemeen is 10 jaar een minimum.

De voorzitter vraagt of volgens de spreekster het mechanisme van de collectieve regelingen dat sinds 1988 bestaat in Frankrijk een vertragend effect heeft gehad op de algemene tendens van de daling van het aantal landbouwexploitaties.

Mevrouw Guenégues antwoordt dat de statistische gegevens ontbreken om op deze vragen een duidelijk antwoord te kunnen geven. Wel heeft zij voor het aantal exploitaties dat door haar vereniging wordt begeleid na vijf jaar een stand van zaken opgemaakt en hieruit blijkt dat in 70 % van de gevallen na deze vijf jaar de exploitatie nog bestond; uiteraard is dit niet meer dan een steekproef.

De voorzitter repliceert dat in België statistische gegevens beschikbaar zijn van de FOD economie die over 20, 30 en meer jaar lopen en die macro-economische vergelijkingen moeten mogelijk maken, voor zover in Frankrijk vergelijkbare statistische gegevens beschikbaar zouden zijn.

Mevrouw Guenégues voegt er nog aan toe dat deze collectieve procedures van toepassing zijn op alle beroepscategorieën, bijvoorbeeld dus ook op de visserijsector of op de sector van de verpleging of de commerciële beroepen: er is enkel een verschil wat betreft de bevoegde rechtbank en daarnaast zijn er ook een aantal specifieke aan de sector eigen bepalingen. Wel is het zo dat voornoemde minnelijke aanzuiveringsregeling onder gerechtelijk toezicht heel specifiek enkel van toepassing is voor de landbouwsector

Mevrouw Bessaguet bevestigt dat men dagelijks wordt geconfronteerd met schijnbaar hopeloze situaties, maar dat men zijn best moet doen om ook hier en vooral in overleg met de getroffen landbouwer een oplossing te zoeken.

Mevrouw Guenégues verduidelijkt verder nog dat in het kader van de voorbereiding van deze procedures een omvangrijke diagnostische oefening dient te gebeuren, tijdens dewelke mensen vaak al een beslissing nemen, bijvoorbeeld om hun exploitatie stop te zetten. Zij besluit dat het vaak niet eenvoudig is voor de betrokken landbouwers om enige afstand te bewaren wanneer men in een spiraal zit van tientallen schuldeisers, maar toch de zaak draaiende moet zien te houden.

très important qui ne peut être apuré en l'espace de quelques années. En règle générale, il faut 10 ans au minimum.

Le président demande à l'oratrice si elle considère que le mécanisme de règlements collectifs qui existe en France depuis 1988 a eu pour effet d'enrayer la tendance générale de chute du nombre des exploitations agricoles.

Mme Guenégues répond qu'il n'existe pas de données statistiques permettant de répondre clairement à cette question. En ce qui concerne le nombre des exploitations encadrées par son association, elle a toutefois procédé à un état des lieux après 5 ans, d'où il ressort que dans 70 % des cas, l'exploitation existait toujours après cinq ans: bien entendu, il ne s'agit là que d'un échantillon.

Le président réplique qu'on dispose, en Belgique, de données statistiques du SPF Économie couvrant 20, 30, voire davantage d'années et qui doivent permettre des comparaisons macroéconomiques, pour autant que des statistiques similaires soient disponibles en France.

Mme Guenégues ajoute encore que ces procédures collectives s'appliquent à toutes les catégories professionnelles, par exemple donc aussi au secteur de la pêche ou au secteur des soins ou des professions commerciales: la seule différence se situe au niveau du tribunal compétent, outre un certain nombre de dispositions spécifiques au secteur. Le règlement amiable agricole sous tutelle judiciaire précité est certes spécifiquement applicable au seul secteur agricole.

Mme Bessaguet confirme que l'on est quotidiennement confronté à des situations à première vue désespérées mais qu'il faut faire de son mieux pour y trouver une solution, en concertation avec l'agriculteur concerné.

Mme Guenégues précise encore que, dans le cadre de la préparation de ces procédures, il convient de procéder à un exercice diagnostique circonstancié durant lequel les gens prennent souvent déjà une décision, par exemple de cesser leur exploitation. Elle conclut qu'il n'est généralement pas simple pour les agriculteurs concernés de garder la tête froide alors qu'ils doivent faire face à des dizaines de créanciers tout en continuant à faire tourner leur exploitation.

BIJLAGE C

De Minister van Middenstand, Zelfstandigen,
KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie

ANNEXE C

Brussel, 12 APR. 2016

Cel KMO

Grégoire MOËS

Gregoire.moes@borsus.fgov.be

Tel.: 02/541 63 60

Kamer van Volksvertegenwoordigers

Paleis der Natie

T.a.v. de heer Jean-Marc DELIZEE

Voorzitter van de Commissie voor het
Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het
Onderwijs, de Nationale Wetenschappelijke en
Culturele Instellingen, de Middenstand en de
Landbouw

Paleis der Natie 2

1008 BRUSSEL

Uw brief van:
13 november 2015

Uw kenmerk:
G/C/MP/ECO/mvh/3461

Ons kenmerk:
PME/JPC/GM/ 3800

Bijlage(n):

Betreft: Wetsvoorstel (ingediend door de heer Jean-Marc DELIZEE, mevrouw Fabienne WINCKEL en de heer Paul-Olivier Delannois) betreffende de collectieve procedures tot behoud van de landbouwbedrijven en de werkgelegenheid in de landbouwsector (DOC 54K0676).

Mijnheer de voorzitter,

Beste Jean-Marc,

Ik heb uw brief van 13 november jongstleden in goede orde ontvangen. Daarin vraagt u mij een schriftelijk advies over bovenvermeld wetsvoorstel, waarvan u een van de medeondertekenaars bent.

Dit wetsvoorstel heeft mijn volle aandacht genoten, omdat de toelichting ervan de reële moeilijkheden in de verf zet waarmee onze landbouwers worden geconfronteerd en de ongeschiktheid van de huidige regels die de procedure omkaderen van de gerechtelijke reorganisatie en het faillissement, met andere woorden de insolventieprocedures, wanneer het gaat om landbouwers.

Het blijkt immers dat de faillissementswet van 8 augustus 1997 enkel van toepassing is op handelaars en daarom dus niet op landbouwers of landbouwondernemingen, waarvan de activiteit per definitie een burgerlijk doel heeft. Dit heeft tot gevolg dat een landbouwer die zijn activiteit als natuurlijk persoon uitoefent en die heeft opgehouden te betalen en wiens krediet geschokt is, geen beroep zal kunnen doen op de faillissementsregeling die hem de mogelijkheid zou geven om de verschoonbaarheid van de gefailleerde te genieten die, behoudens speciaal gemotiveerde uitzonderlijke omstandigheden, altijd uitgesproken wordt. Ter herinnering, deze verschoonbaarheid van de gefailleerde bevrijdt de gefailleerde van al zijn schulden die niet terugbetaald zijn op het moment dat zijn faillissement wordt afgesloten en geeft hem zo het voordeel dat hij opnieuw eenvoudiger toegang krijgt tot krediet om opnieuw een nieuwe beroepsactiviteit op te starten.

Kabinet van Minister Willy BORSUS • Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie
belast met het beleid inzake het spoorwegsysteem en met de regulering van het spoor- en luchtverkeer

Gulden Vlieslaan, 87 • 1060 Brussel • Tel.: +32 (0)2 250 03 03 • Fax: +32 (0)2 219 09 14 • info@borsus.fgov.be • www.borsus.belgium.be

.be

Het blijkt eveneens dat de twee procedures waar landbouwers die hun activiteit als natuurlijk persoon uitoefenen hun toevlucht toe kunnen zoeken, namelijk de procedure van gerechtelijke reorganisatie (ook voor landbouwbedrijven) en de collectieve schuldenregeling (enkel voor natuurlijke personen) niet erg aangepast zijn.

Naar mijn mening is vooral de procedure van gerechtelijke reorganisatie onaangepast. Enerzijds omdat het verzoek tot gerechtelijke reorganisatie verantwoord moet worden door de landbouwer met een uiteenzetting van de gebeurtenissen waaruit blijkt dat volgens hem de continuïteit van zijn onderneming in gevaar is en dat door de bijzonderheden van zijn activiteiten deze verantwoording niet eenvoudig is (bijvoorbeeld: het is niet altijd eenvoudig voor een rechter om zich in te beelden dat de onmogelijkheid voor een landbouwer om goederen of diensten aan te kopen die onontbeerlijk zijn voor zijn oogst, zijn bedrijf in gevaar brengen) en, anderzijds omdat het verzoek tot gerechtelijke reorganisatie vaak te laat komt, met andere woorden op een moment waar het herstel van het bedrijf objectief onmogelijk is geworden.

De procedure van de collectieve schuldenregeling is volgens mij ook onaangepast omdat zij in het merendeel van de gevallen geen concrete meerwaarde biedt. Zo wordt al te vaak het afbetalingsplan niet nageleefd, of is er zelfs helemaal geen afbetalingsplan, van rechtswege of in der minne, wat de landbouwer in onzekerheid doet blijven ten aanzien van zijn schuldeisers en hem verhindert om ofwel als landbouwer opnieuw aan de slag te gaan of zelfs een nieuwe activiteit uit te oefenen. We moeten ook preciseren dat deze procedure werd aangenomen om een antwoord te bieden op de problematiek van de consumptieschulden, van de particuliere overmatige schuldenlast. Zo kan m'n zich de vraag stellen naar de expertise die schuldbemiddelaars hebben betreffende het beheer van een landbouwbedrijf.

Ik kan bijgevolg akkoord gaan met de toelichting van het wetsvoorstel wanneer daarin wordt gesteld dat het huidige normatieve kader hervormd moet worden.

Laten we nu het hart van het wetsvoorstel bekijken.

Zoals wordt aangegeven in het wetsvoorstel, is het geënt op de Franse wetgeving en voert het in werkelijkheid 4 nieuwe gerechtelijke collectieve procedures in om de problemen van de landbouwers aan te pakken. Het gaat om de minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven, de vrijwaringsprocedure, de saneringsprocedure en de vereffeningsprocedure.

In de minnelijke regeling en in de vrijwaringsprocedure zal een bemiddelaar worden aangeduid, in de saneringsprocedure zal dat een bewindvoerder zijn en in de vereffeningsprocedure een vereffenaar. Deze personen zullen tot eerste doel hebben om de akkoorden tussen de schuldeisers en de landbouwer te faciliteren. Het is pas vanaf de vrijwaringsprocedure dat de bemiddelaar inzagerecht zal hebben in de boekhouding van de landbouwer en pas vanaf de saneringsprocedure zal de bewindvoerder een rekening kunnen openen waarop hij de inkomsten van de landbouwer zal ontvangen.

Tegen de achtergrond van deze 4 procedures tekent zich het plan af om van de schuldeisers lange termijnen te krijgen voor de landbouwer opdat deze het tij kan doen keren.

De volgende elementen van het wetsvoorstel getuigen daarvan:

- Een schuldeiser die wat hem toekomt wil terugvorderen, zal 5 maanden moeten wachten na het laatste onbetaalde vervallen bedrag vooraleer hij een minnelijke aanzuiveringsprocedure voor landbouwbedrijven zal kunnen opstarten. In dat geval zal een bemiddelaar worden aangesteld die 4 maanden zal hebben om een minnelijk terugbetalingsplan op te stellen met de schuldeisers;

- Het is pas wanneer dit minnelijk terugbetalingsplan niet wordt aanvaard dat de schuldeiser een saneringsprocedure zal kunnen aanvragen, en dan zal de landbouwer nog tegelijk een voorafgaande vrijwaringsprocedure kunnen aanvragen en verkrijgen;
- Als een vrijwaringsprocedure wordt aangevraagd en er nog steeds geen akkoord is met de schuldeisers om een ontwerp van vrijwaring op te stellen en als de rechter het niet oplegt na afloop van een periode die tot 18 maanden kan duren met een minimum van 6 maanden, zal de schuldeiser pas een saneringsprocedure kunnen aanvragen;
- Als een saneringsprocedure wordt aangevraagd, zal zij ook minimaal 18 maanden kunnen duren als de rechter van mening is dat het nodig is om een ontwerp van sanering op te stellen;
- Als na afloop van de saneringsprocedure blijkt dat de sanering onmogelijk zal zijn, dan pas zal de vereffeningprocedure opgelegd kunnen worden door de rechter (de schuldeisers kunnen deze niet aanvragen) die een vereffenaar zal aanduiden. De vereffenaar zal een ontwerp van vereffening moeten voorstellen met een maximale duur van twee jaar, dat in fine opgelegd zal kunnen worden door de rechter als er geen akkoord bereikt wordt tussen alle partijen
- Het beginsel “zwijgen is toestemmen”, zal systematisch worden toegepast als er een maand na het ontwerp van minnelijke aanzuivering, vrijwaring, sanering en vereffening geen verweer is gekomen van de schuldeisers. Dan zal ervan worden uitgegaan dat zij ermee instemmen.
- De totale duur van de regelingen waarmee in het raam van de collectieve procedures is ingestemd (minnelijk, vrijwaring, sanering en vereffening), kan vijftien jaar in beslag nemen (de limiet van 5 jaar voor de huidige procedure van gerechtelijke reorganisatie en collectieve schuldenregeling wordt dus verdrievoudigd).

Het doel van het voorstel bestaat er volgens de auteurs voornamelijk in om landbouwbedrijven met een opveringspotentieel te behouden; de tewerkstelling in de landbouwsector te behouden; zo mogelijk de schulden aan te zuiveren en de menswaardigheid te waarborgen.

Terwijl ik me natuurlijk achter deze doelstelling schaar, stel ik me vragen bij de gepastheid van de middelen voorzien door het wetsvoorstel om dit te bereiken.

Als het wetsvoorstel tot doel heeft om de landbouwbedrijven met een opveringspotentieel te behouden, hoe kan men dan de hindernissen verantwoorden die voor de schuldeiser worden opgeworpen die de vereffening wil van een landbouwbedrijf, terwijl zelfs objectief aangetoond zou zijn dat het landbouwbedrijf in kwestie geen enkele kans op herstel heeft? Waarom aan de schuldeiser die in een dergelijk geval de vereffening wil van een landbouwbedrijf, opleggen om een minnelijke aanzuiveringsregeling voor landbouwbedrijven te doorstaan (minimaal negen maanden) en, als de landbouwer erom vraagt, vervolgens een vrijwaringsprocedure die voorafgaat aan de saneringsprocedure (minimaal 6 maanden extra)? Mijns inziens kunnen de voorziene onderhandelingstermijnen niet op een redelijke manier worden verantwoord, vooral als men weet dat de schuldeisers vaak KMO's zijn, of zelfs collega-landbouwers.

Als de doelstelling van het wetsvoorstel erin bestaat om de tewerkstelling in de landbouwsector te behouden rekening houdend met het feit dat in België een landbouwbedrijf gemiddeld twee arbeidskrachten tewerkstelt (cijfers 2013) en dat een vijfde van deze arbeidskrachten niet familiaal is, kan men dan verantwoorden dat de opgelegde proceduretermijnen voor de vereffening van een landbouwbedrijf dat helemaal niet tot herstel in staat is, de voorkeur geven aan de achtereenvolgende faillissementen van de medecontractanten van deze landbouwer? De bescherming van de tewerkstelling in de landbouwsector in de strikte zin via de toekenning van termijnen en uitstellen moet worden nagestreefd, maar niet aan eender welke prijs, met andere woorden, niet wanneer de vrijwaring van het landbouwbedrijf bestemd is te mislukken en het risico draagt om indirect talrijke andere jobs in gevaar te brengen, ook die in andere sectoren.

Als het doel van het wetsvoorstel erin bestaat om de aanzuivering van schulden te bevorderen, kan men zich vragen stellen bij de kosten die worden veroorzaakt door een hele reeks procedures die tot vier verschillende actoren kunnen doen tussenkomen (twee opeenvolgende bemiddelaars, een bewindvoerder en een vereffenaar) van wie de honoraria ten laste zullen zijn van de landbouwer voor de hele duur van hun functie, met andere woorden voor meerdere jaren. Het lijkt evident dat als het landbouwbedrijf na een lange procedureweg vereffend wordt, de procedurekosten afgetrokken zouden worden van het deel dat naar de schuldeisers gaat en als het komt tot een herstel, zal het de landbouwer zelf zijn die zich vragen zal stellen bij de bedragen die van hem gevorderd zullen worden. Naar mijn mening moeten de procedurekosten in verhouding blijven met de reële kansen van het landbouwbedrijf op herstel en dit wordt niet gegarandeerd door het wetsvoorstel.

Als het wetsvoorstel tot doel heeft om de menswaardigheid te waarborgen, kan men zich afvragen of een aaneenschakeling van procedures die de landbouwer gedurende vele jaren (de verschillende plannen kunnen samen tot vijftien jaar in beslag nemen, ofwel zowat een derde van een beroepsloopbaan) in het statuut zetten van een persoon van wie men zegt dat die niet in staat is voor zichzelf te handelen, wel rijmt met menswaardigheid. Een situatie waarbij de landbouwer onophoudelijk procedures moet hernieuwen, het fiat van derden moet krijgen om zijn bedrijf voort te zetten, of de ins en outs van zijn dossier aan opeenvolgende bemiddelaars en bewindvoerders herhaaldelijk moet uitleggen. Het gaat natuurlijk om een situatie die stress en een verlies van zelfrespect veroorzaakt waar men nooit onbeschadigd uit komt, ook al komt het in fine tot een herstel van het bedrijf. En wat te zeggen van het moraal van de landbouwer die na zoveel jaren van procedures en onzekerheden zijn bedrijf vereffend ziet?

Ik stel me ook vragen bij de legitimiteit van sommige bijzondere bepalingen in het voorstel.

Ik denk met name aan de bepaling die stelt dat het ontwerp van vereffening de verkoop uit de hand voorstelt van de goederen voor professioneel gebruik van de schuldenaar, met uitzondering van elk ander goed. Wil het voorstel hiermee de verkoop vermijden van niet-professionele goederen buiten de openbare verkoop, of eenvoudigweg de verkoop van niet-professionele goederen vermijden. Dit doet vragen rijzen omdat, terwijl de menswaardigheid vereist dat de doorverkoop van levensnoodzakelijke niet-professionele goederen van de schuldenaar (bed, koelkast, enz.) zoveel mogelijk vermeden moet worden, het klopt dat sommige niet-professionele goederen perfect luxe- en overbodige uitgaven kunnen blijken (luxewagens, enz.) en naar behoeven uit de hand verkocht kunnen worden, nog voor de verkoop van sommige professionele goederen die nuttig zouden kunnen zijn voor de latere professionele reconversie van de betrokken landbouwers (informaticamateriaal, kleine werktuigen, enz.).

Tot slot stel ik me in bredere zin vragen bij de impact van de invoering van dergelijk procedures op de efficiëntie van onze hoven en rechtbanken, bij hun werklast en bij hun werkingskosten. Met de termijnen die ze oplegt en de vier procedures die ze telt, lijkt de hervorming beoogd door het voorstel immers de zwakke punten uit de collectieve schuldenregeling over te nemen, zelfs te versterken, omdat zij zich in elk van de vier voorgestelde procedures bevindt en omdat deze bij elkaar opgeteld kunnen worden.

Omdat ik de doelstelling nagestreefd door de auteurs van het voorstel en het idee dat de huidige reglementaire context niet optimaal is wel degelijk deel, geef ik concrete voorstellen om deze doelstelling te bereiken.

Wat de vrijwaring betreft van de landbouwbedrijven die een opveringspotentieel hebben, lijkt het me onontbeerlijk om de procedure van gerechtelijke reorganisatie te hervormen opdat deze zo vroeg mogelijk gelanceerd wordt, te weten vanaf het moment dat het landbouwbedrijf

geconfronteerd wordt met de eerste moeilijkheden en niet wanneer alle kansen op herstel al verdwenen zijn. Om tot dit resultaat te komen, moeten we op twee niveaus werken. In eerste instantie moeten we onze landbouwers ervan bewust maken dat “de ogen sluiten en wachten tot het voorbij is”, geen oplossing is en moeten we hen opleiden om moeilijkheden beter te identificeren en erop te anticiperen. Zo zullen zij in staat zijn een procedure van gerechtelijke reorganisatie aan te vragen van zodra de eerste significante moeilijkheden zich voordoen. Deze procedure zal dus veel meer kans hebben om snel tot een oplossing te leiden die voor alle betrokken partijen aanvaardbaar is en een betere garantie bieden op het voortbestaan van het landbouwbedrijf. Vervolgens moet de huidige procedure van gerechtelijke reorganisatie worden verbeterd door de landbouwers die de eerste beduidende moeilijkheden ondervinden in staat te stellen om de procedure eenvoudiger in te stellen (bijvoorbeeld door een vermoeden in te voeren volgens hetwelk de continuïteit van een landbouwbedrijf wordt beschouwd als bedreigd wanneer de financiële situatie ervan het bedrijf verhindert om onontbeerlijke goederen of diensten voor de productie of de oogst aan te kopen) en door de opsporing van landbouwbedrijven in moeilijkheden door de kamers van handelsonderzoek efficiënter te maken via een betere informatisering en centralisering van de gegevens inzake onbetaalde rekeningen van ondernemingen. Tot slot zouden, zoals het voorstel beoogt en idealiter, de gerechtigde mandatarissen die tussenkomen in de procedure van gerechtelijke reorganisatie de landbouwwereld moeten kennen en zouden er rechters in handelszaken voorzien moeten worden die uit de landbouwsector komen.

Wat de vrijwaring van jobs in de landbouwsector betreft, denk ik dat, naast het zo vlug mogelijk detecteren en vermijden van moeilijkheden om het herstel van landbouwbedrijven zoals hierboven uiteengezet beter te waarborgen, men beter de vermindering van de lasten kan nastreven die wegen op onze landbouwbedrijven, zoals we al doen met de taxshift om hen competitiever en rendabeler te maken in de context van de wereldwijde concurrentie die we momenteel kennen, dan andere ondernemingen te laten opdraaien voor hun onbetaalde rekeningen. Deze laatste moeten immers ook hun tewerkstelling kunnen behouden.

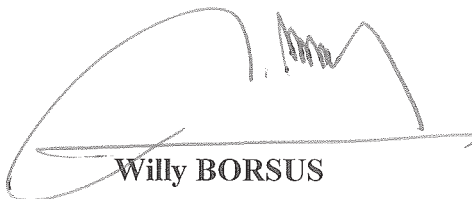
Wat de aanzuivering van de schulden betreft, ben ik van mening dat de toekenning van termijnen en uitstellen terwijl de onderneming geen enkele kans op herstel meer heeft, op een ongerechtvaardigde manier de hele vordering of een deel ervan afneemt van de schuldeiser. Ik ben ook van mening dat de gerechtskosten die ten laste zijn van de landbouwer en, als er onvoldoende activa zijn, ten laste van de schuldeisers ten belope van hun vordering, in verhouding moet zijn met de toegevoegde waarde van de procedure voor de betrokken partijen. Dit is mogelijk door zo vroeg mogelijk financiële moeilijkheden van onze landbouwers op te sporen zoals hierboven uiteengezet, omdat dit de tijd die nodig is voor een herstel zou inkorten en de globale kost ervan zou doen dalen.

Wat de waarborging betreft van de menswaardigheid, vind ik dat het tijd is om de landbouwers te gaan beschouwen als bekwame mensen, als echte ondernemers in de meest nobele zin van het woord en dat zij dus ook de kans moeten krijgen om de faillissementsprocedure te genieten zoals de handelaars dat kunnen. Het faillissement dat zij kunnen genieten, moet ook worden hervormd, enerzijds om rekening te houden met hun specificiteiten (in dit opzicht zouden rechters in handelszaken uit de landbouwsector kunnen komen zoals uw voorstel en andere naar voren schuiven en zou men kunnen eisen van de aangestelde curatoren dat zij de landbouwwereld kennen) en, anderzijds, om gevolg te geven aan een rechtmatige vraag van de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO, namelijk om een snellere faillissementsprocedure in te voeren die de gefailleerde kan bevrijden van zijn schulden uiterlijk binnen het jaar na de opening van zijn faillissement waardoor hij zich professioneel kan omvormen zonder te moeten vrezen dat hij zal worden vervolgd door zijn schuldeisers gedurende nog vele jaren. Een snelle herstart op een gezonde basis en zonder overbodige stress wanneer herstel onmogelijk is, lijkt me beter in overeenstemming te zijn met de menswaardigheid. Tot slot moeten we opmerken dat de landbouwers binnenkort een beroep zullen kunnen doen op het overbruggingsrecht dat binnenkort van toepassing zal zijn op stopzettingen van de activiteit door economische moeilijkheden, wat nu

al op hen van toepassing is wanneer zij zich bevinden in een procedure voor collectieve schuldenregeling.

Kortom, ik vind dat elk hervormingsvoorstel voor de landbouwsector overlegd zou moeten worden met de representatieve organisaties ervan en dat het advies dat ik net heb gegeven, in voorkomend geval, aangepast zou kunnen worden naar aanleiding van het resultaat van dergelijk overleg.

Hoogachtend,

Willy BORSUS

Le Ministre des Classes moyennes, des Indépendants,
des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale

Bruxelles, 12 AVR. 2016

Cellule PME

Grégoire MOËS

Gregoire.moes@borsus.fgov.be

Tél. : 02/541 63 60

Chambre des représentants

Palais de la Nation

A l'att. Monsieur Jean-Marc DELIZEE

Président de la commission de l'Economie, de la
Politique scientifique, de l'Education, des
Institutions scientifiques et culturelles nationales,
des Classes moyennes et de l'Agriculture

Place de la Nation, 2

1008 BRUXELLES

Votre courrier du :
13 novembre 2015

Vos références :
G/C/MP/ECO/mvh/3461

Nos références :
PME/JPC/GM/ 3800

Annexe(s) :
2

Objet : Proposition de loi (déposée par M. Jean-Marc DELIZEE, Mme Fabienne WINCKEL et M. Paul-Olivier Delannois) relative aux procédures collectives visant à assurer le maintien des exploitations et de l'emploi dans le secteur agricole (DOC 54K0676).

Monsieur le Président,

Cher Jean-Marc,

J'accuse bonne réception de votre courrier du 13 novembre dernier me demandant un avis écrit sur la proposition de loi reprise sous objet dont vous êtes l'un des cosignataires.

Cette proposition de loi a retenu ma meilleure attention car ses développements mettent en exergue les réelles difficultés que rencontrent nos agriculteurs et l'inadéquation des règles actuelles encadrant les procédures en réorganisation judiciaire et de faillite, en d'autres termes les procédures d'insolvabilité, quand il s'agit d'agriculteurs.

Il apparaît en effet que la loi sur les faillites du 8 août 1997 ne s'applique qu'aux commerçants et dès lors pas aux agriculteurs ou aux sociétés agricoles dont l'activité a par essence un objet civil. Ceci a pour conséquence qu'un agriculteur en personne physique en état de cessation de paiement et d'ébranlement de crédit ne pourra pas bénéficier du régime de la faillite qui lui permettrait de bénéficier de l'excusabilité du failli qui est, sauf circonstances graves spécialement motivées, toujours prononcée. Cette excusabilité du failli a, pour rappel, effet de libérer le failli de toutes ses dettes non remboursées à la clôture de sa faillite et ainsi l'avantage de lui ouvrir un accès plus aisé au crédit pour se relancer dans une nouvelle activité professionnelle.

Il apparaît également que les deux procédures vers lesquelles les agriculteurs en personne physiques peuvent se tourner que sont la procédure en réorganisation judiciaire (également utilisable par les sociétés agricoles) et la procédure en règlement collectif de dettes (uniquement pour les personnes physiques) ne sont pas très adaptées.

Cabinet du Ministre Willy BORSUS • Ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale, en charge de la politique en matière du système ferroviaire, de la régulation du transport ferroviaire et aérien

Avenue de la Toison d'Or, 87 • 1060 Bruxelles • Tél. : +32 (0)2 250 03 03 • Fax : +32 (0)2 219 09 14 • info@borsus.fgov.be • www.borsus.belgium.be

.be

La procédure en réorganisation judiciaire est à mon sens surtout inadaptée, d'une part, car la demande en réorganisation judiciaire doit être justifiée par l'agriculteur par un exposé des événements dont il ressort qu'à son estime, la continuité de son entreprise est menacée et les particularités de son activité font que cette justification n'est pas commode (par exemple : il n'est pas toujours simple pour un juge de concevoir que l'impossibilité pour un agriculteur de procéder à l'achat de biens ou de services indispensables à sa récolte menace son exploitation) et, d'autre part, car la demande en réorganisation judiciaire intervient souvent trop tard, c'est-à-dire à un moment où le redressement de l'exploitation est objectivement impossible.

La procédure en règlement collectif de dettes est à mon sens également inadaptée car elle n'offre pas dans la plupart des cas de valeur ajoutée concrète. Il y a ainsi trop souvent non respect du plan d'apurement établi voire même absence de tout plan d'apurement qu'il soit judiciaire ou amiable, ce qui maintient l'agriculteur dans l'incertitude face à ses créanciers et l'empêche de rebondir que ce soit en tant qu'agriculteur ou même par l'exercice d'une nouvelle activité. Il faut également préciser que cette procédure a été adoptée pour répondre à la problématique des dettes de consommation, du surendettement privé. On peut ainsi s'interroger quant à l'expertise des médiateurs de dettes en matière de gestion d'une exploitation agricole.

Je peux en conséquence être d'accord avec les développements de la proposition de loi quand ils estiment que le cadre normatif actuel doit être réformé.

Venons-en à présent au cœur de la proposition de loi.

Comme elle l'indique, cette proposition s'inspire du droit français et instaure en réalité 4 nouvelles procédures judiciaires collectives spécifiques pour les agriculteurs que sont : le règlement amiable agricole, la procédure de sauvegarde, la procédure de redressement et la procédure de liquidation.

Dans la procédure amiable et de sauvegarde un médiateur sera nommé, dans celle de redressement ce sera un administrateur et dans celle de liquidation ce sera un liquidateur. Ces personnes auront pour but premier de faciliter les accords entre les créanciers et l'agriculteur. C'est seulement à partir de la procédure de sauvegarde que le médiateur aura un droit de regard sur la comptabilité de l'agriculteur et seulement à partir de celle de redressement que l'administrateur pourra ouvrir un compte sur lequel il percevra les revenus de l'agriculteur.

En toile de fonds de ces 4 procédures, apparaît le dessein d'obtenir des créanciers qu'ils octroient de longs termes et délais à l'agriculteur pour qu'il puisse se redresser.

En témoignent les éléments suivants de la proposition de loi :

- Un créancier voulant récupérer son dû devra attendre 5 mois après la dernière échéance impayée pour seulement pouvoir introduire une procédure de règlement amiable agricole, dans ce cas un médiateur sera désigné et aura 4 mois pour établir un plan amiable de remboursement avec les créanciers ;
- Ce n'est que si ce plan de règlement amiable n'est pas accepté que le créancier pourra demander l'introduction d'une procédure de redressement et là encore l'agriculteur pourra concomitamment demander et obtenir une procédure de sauvegarde préalable ;
- Si une procédure de sauvegarde est demandée et qu'il n'y a toujours pas d'accord des créanciers pour faire un plan de sauvegarde et que le juge ne l'impose pas au bout d'une période qui peut durer jusqu'à 18 mois avec un minimum de 6 mois, le créancier pourra alors seulement introduire une procédure de redressement ;
- Si une procédure de redressement est introduite, elle pourra également durer au minimum 18 mois si le juge estime que c'est nécessaire pour établir un plan de redressement ;

- S'il apparaît au sortir de la procédure de redressement que le redressement sera impossible alors seulement la procédure de liquidation pourra être imposée par le juge (les créanciers ne peuvent la demander) qui nommera un liquidateur qui devra proposer un plan de liquidation d'une durée maximale de deux ans qui pourra être imposé par le juge in fine si toutes les parties ne sont pas d'accord ;
- Le principe qui ne dit mot consent sera appliqué systématiquement puisque à défaut de contredit des créanciers dans le mois des plans amiable, de sauvegarde, de redressement et de liquidation, ils seront censés l'approuver.
- La durée totale des plans consentis (amiable, de sauvegarde, de redressement et de liquidation) dans le cadre des procédures collectives pourra atteindre quinze ans (la limite de 5 ans des plans des procédures en réorganisation judiciaire et en règlement collectif de dettes actuelles est donc triplée.)

L'objectif de la proposition est principalement, selon ses auteurs, la sauvegarde des exploitations agricoles ayant un potentiel de redressement ; le maintien de l'emploi agricole ; si possible, l'apurement des dettes et le respect de la dignité humaine.

Si je souscris bien évidemment à cet objectif, je m'interroge sur l'adéquation des moyens prévus par la proposition de loi pour les atteindre.

Ainsi, si l'objectif de la proposition de loi est de sauvegarder des exploitations agricoles qui ont un potentiel de redressement, comment justifier les chicanes dilatoires imposées au créancier qui souhaite la liquidation d'une exploitation agricole alors même qu'il serait parfaitement objectivé que l'exploitation agricole dont il est question n'a aucune chance de redressement ? Pourquoi imposer au créancier qui souhaite, dans une telle situation, la liquidation de l'exploitation agricole de passer par une procédure de règlement amiable agricole (neuf mois minimum) et, si l'agriculteur le demande, ensuite par une procédure de sauvegarde préalable (6 mois de plus au minimum) ? À mon sens, les délais prévus pour la négociation dans une telle situation d'impossibilité objective de redressement ne peuvent se justifier raisonnablement surtout si l'on sait que les créanciers sont souvent également des PME, voire des collègues agriculteurs.

Ainsi, si l'objectif de la proposition de loi est de maintenir l'emploi agricole et tenant compte qu'en Belgique une exploitation agricole occupe à titre de main-d'œuvre deux personnes en moyenne (chiffres de 2013) et qu'un cinquième de cette main d'œuvre est non-familiale, peut-on justifier que les délais de procédure imposés pour la liquidation d'une exploitation agricole qui serait en situation d'incapacité absolue de se redresser puisse favoriser des faillites en cascade chez des cocontractants de cet agriculteur ? La protection de l'emploi agricole au sens strict par l'octroi de termes et délais doit être poursuivie mais pas à n'importe quel prix, c'est à dire pas quand la sauvegarde de l'exploitation agricole est vouée à l'échec dans l'absolu et risque par effet ricochet de mettre de nombreux autres emplois en danger fussent-ils non agricoles.

Ainsi, si l'objectif de la proposition est de favoriser l'apurement des dettes, on peut s'interroger sur les coûts engendrés par une chaîne de procédures qui pourra faire intervenir jusqu'à quatre acteurs différents (deux médiateurs successifs, un administrateur et un liquidateur) dont les honoraires seront à charge de l'agriculteur pour toute la durée de leurs fonctions, c'est à dire pour plusieurs années. Il paraît évident que si l'exploitation agricole devait aboutir au bout d'un long chemin procédural à la liquidation, les coûts procéduraux seraient déduits de la part revenant aux créanciers et si elle aboutit à un redressement, c'est l'agriculteur lui-même qui s'interrogera sur les montants lui réclamés. À mon sens, les coûts procéduraux doivent rester proportionnés aux chances réelles qu'a l'exploitation agricole de se redresser et ce n'est pas garanti par la proposition de loi.

Ainsi, si l'objectif de la proposition est le respect de la dignité humaine, on peut s'interroger sur la conformité à la dignité humaine d'un enchaînement de procédure qui est susceptible d'enfermer

l'agriculteur pendant de nombreuses années (les différents plans additionnés peuvent couvrir jusqu'à quinze années, soit un bon tiers d'une carrière professionnelle) dans le statut d'une personne à qui l'on ne reconnaît pas la capacité d'agir par elle-même. Une situation où l'agriculteur devra sans cesse renouveler des démarches procédurales, obtenir le blanc seing de tiers pour poursuivre son exploitation quand ce n'est pas réexpliquer les tenants et aboutissants de son dossier à des médiateurs, des administrateurs successifs. Il s'agit bien évidemment d'une situation qui génère un stress, une perte d'estime de soi prolongée dont on ne sort jamais indemne, même si in fine l'exploitation est redressée. Et que dire du moral de l'agriculteur qui après tant d'années de procédures et d'incertitudes voit son exploitation liquidée ?

Je m'interroge également sur la légitimité de certaines dispositions particulières de la proposition.

Je pense notamment à la disposition qui indique que le plan de liquidation propose la vente de gré à gré des biens professionnels du débiteur à l'exclusion de tout autre bien. La proposition souhaite-t-elle par là éviter la vente des biens non professionnels autrement qu'en vente publique ou éviter purement et simplement la vente des biens non-professionnels. Ceci pose question car si la dignité humaine commande que l'on évite autant que possible de revendre les biens non professionnels de première nécessité appartenant à un débiteur (lit, frigo, etc.), il reste néanmoins vrai que certains biens non professionnels pourraient s'avérer parfaitement luxueux et superflus (voitures de luxe, etc.) et mériteraient d'être revendus au besoin en gré à gré avant même certains biens professionnels qui pourraient être utiles dans la reconversion professionnelle ultérieure de l'agriculteur concerné (matériel informatique, petit outillage, etc.).

Je m'interroge enfin plus largement sur l'impact de l'instauration de telles procédures sur l'efficacité de nos Cours et Tribunaux, sur leur encombrement et sur leurs frais de fonctionnement. En effet, par les délais qu'elle impose et les quatre procédures qui la composent, la réforme envisagée par la proposition semble reprendre à son compte les faiblesses constatées de la procédure de règlement collectif de dettes, voire les renforcer puisqu'elle se retrouve dans chacune des quatre procédures proposées et que celles-ci peuvent s'additionner.

Comme je partage bel et bien l'objectif poursuivi par les auteurs de la proposition et l'idée que le contexte réglementaire actuel n'est pas optimal, il me revient à présent de formuler des propositions concrètes pour atteindre cet objectif.

En ce qui concerne la sauvegarde des exploitations agricoles ayant un potentiel de redressement, il me paraît indispensable de réformer la procédure en réorganisation judiciaire pour que celle-ci soit lancée le plus tôt possible, à savoir dès les premières difficultés rencontrées par l'exploitation agricole et non lorsque toutes les chances de redressement de l'exploitation ont déjà disparu. Pour parvenir à ce résultat, il convient de travailler sur deux plans. Le premier plan consiste à informer nos agriculteurs que « fermer les yeux en attendant que cela passe » n'est pas une solution et consiste à former ceux-ci à mieux identifier et anticiper les difficultés. Il seront ainsi plus à même d'introduire une procédure en réorganisation judiciaire dès les premières difficultés significatives rencontrées. Cette procédure aura alors nettement plus de chances de déboucher rapidement sur une solution acceptable pour l'ensemble des parties prenantes et offrant une meilleure garantie de pérennité à l'exploitation agricole. Le deuxième plan consiste à améliorer la procédure actuelle de réorganisation judiciaire en permettant aux agriculteurs qui ressentent les premières difficultés sensibles de l'introduire plus aisément (par exemple en créant une présomption selon laquelle la continuité d'une entreprise agricole est considérée comme menacée si sa situation financière l'empêche de procéder à l'achat de biens ou de services indispensables à la production ou à la récolte, etc.) et en rendant le dépistage des exploitations agricoles en difficulté par les chambres d'enquêtes commerciales plus efficace via une meilleure informatisation et centralisation des données relatives aux impayés des entreprises. Enfin, comme la proposition l'envisage et

idéalement, les mandataires de justice intervenant dans la procédure en réorganisation judiciaire devraient connaître le monde agricole et des juges consulaires agriculteurs devraient être prévus.

En ce qui concerne la sauvegarde des emplois agricoles, outre détecter et parer le plus en amont possibles les difficultés afin de mieux garantir le redressement des exploitations agricoles comme expliqué ci-avant, je pense qu'il vaut mieux poursuivre la réduction des charges qui pèsent sur nos exploitations agricoles, comme nous le faisons déjà avec le taxshift, pour les rendre plus compétitives et rentables dans le contexte de concurrence mondialisée que nous connaissons actuellement que de faire assumer leurs impayés par d'autres entreprises qui elles aussi doivent pouvoir maintenir leurs emplois.

En ce qui concerne l'apurement des dettes, je considère qu'accorder des termes et délais alors même que l'exploitation n'a plus de chance de se redresser prive illégitimement les créanciers de tout ou partie de leur créance. Je considère également qu'il faut que les frais de justice mis à la charge de l'agriculteur et, en cas d'insuffisance d'actif, à la charge des créanciers à concurrence de leur créance restent proportionnés à la valeur ajoutée de la procédure pour les parties prenantes. Nous pouvons y parvenir en dépistant le plus en avant possible les difficultés financières de nos agriculteurs comme expliqué ci-avant car cela raccourcit d'autant le temps nécessaire au redressement et réduit son coût global.

En ce qui concerne le respect de la dignité humaine, je considère qu'il est temps de considérer les agriculteurs comme des personnes aptes, comme de réels entrepreneurs au sens le plus noble du terme et qu'il convient dès lors de leur permettre de bénéficier également de la procédure de la faillite au même titre que les commerçants. Il convient également que la faillite dont ils « bénéficieront » soit réformée, d'une part, pour tenir compte de leurs spécificités (à cet égard des juges consulaires pourraient être issus du monde agricole comme votre proposition et d'autres le proposent et il pourrait être exigé des curateurs désignés qu'ils connaissent le monde agricole) et, d'autre part, pour faire droit à une demande judiciaire du Conseil supérieur des Indépendants et des PME, à savoir mettre en place une procédure plus rapide de faillite qui permet de libérer le failli de ses dettes au plus tard dans l'année de l'ouverture de sa faillite et lui permet ainsi de se reconverter professionnellement sans crainte d'être poursuivis par ses créanciers pendant de nombreuses années encore. Pouvoir repartir rapidement sur des bases saines et sans stress superflu quand le redressement est impossible me paraît être plus conforme à la dignité humaine. Il convient enfin de noter que les agriculteurs pourront bénéficier du droit passerelle qui sera bientôt d'application lors de cessations d'activité en raison de difficultés économiques et qui leur est déjà applicable actuellement lorsqu'ils sont en procédure de règlement collectif de dettes.

Pour conclure, je considère que toute proposition de réforme touchant au monde agricole devrait être concertée avec ses organisations représentatives et que l'avis que je viens de rendre pourrait, le cas échéant, être adapté suite aux résultats de telles concertations.

Je vous prie de croire, Monsieur le Président, cher Jean-Marc, en l'expression de ma parfaite considération.

Willy BORSUS